

Sveptič

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS

letnik 6, številka 2, julij 2000

GALÁPAGOS

Naravni rezervat Škocjanski zatok

Rumenoonogi galeb

Daljnogledi

Ljubljana in domači golob

ISSN: 1580-3600

izdajatelj: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
(DOPPS-BirdLife Slovenija[®]), p. p. 2395, 1001 Ljubljana

naslov uredništva: DOPPS, Žibertova 1, 1000 Ljubljana,

tel./fax. 01 43 81 900

e-mail: dopps@dopps-drustvo.si

odgovorna urednica: Andreja Ramšak

e-mail: andreja.ramsak@guest.arnes.si

uredniški odbor: Luka Božič, Damijan Denac, Leon Kebe, Borut
Rubinič, dr. Davorin Tome in Al Vrezec,

lektoriranje: Hennk Ciglič

oblikovanje tipske strani: Tomaž Berčič

prelom in fotoliti: Abakos grafični studio

tisk: Abakos / KVM Grafika

naklada: 2000 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke.

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno. Revijo sofinancirajo družba
Mobitel, Ministrstvo za okolje in prostor RS in Grand Hotel Union d.d.
Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.
Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na DOPPS, p.p. 2395, 1001 Ljubljana ali na
elektronski naslov andreja.ramsak@guest.arnes.si

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE
DOPPS-BirdLife Slovenia

Naslov: p.p. 2395, 1001 Ljubljana. Društveni prostori: Žibertova 1,
Ljubljana, tel./fax. 01 43 81 900
e-mail: dopps@dopps-drustvo.si

Predsednik: dr. Peter Trontelj

Podpredsednik: Tomaž Jančar

Blagajnik: Nataša Adlešič Barba

Izvršilni odbor:

F. Bračko, D. Denac, K. Denac, mag. F. Janžekovič, T. Jančar, L. Kebe,
D. Klenovšek, M. Perušek, A. Ramšak, B. Rubinič, J. Smole, B. Surina,
D. Vengust, A. Vrezec

Nadzorni odbor:

B. Kočevar, A. Hudoklin, dr. T. Trilar (predsednik)

direktor: Andrej Bibič

žiro račun: 50100-620-133-05-1018116-2385287

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih
organizacij BirdLife International.

stran 8

Andrej Bibič
**GALAPAGOS-UČILNICA
EVOLUCIJE IN NARAVOVARSTVA** 4

Borut Mozetič in Ana Frelj
NARAVNI REZERVAT ŠKOCJANSKI ZATOK ... 8

Borut Rubinič
RUMENONOGI GALEB 13

stran 13

Peter Legiša
DALJNOGLEDI 14

Alenka Dovč in Martin Dobeic
LJUBLJANA IN DOMAČI GOLOB 17

Jakob Smole
PTICA LETA 2000 KAVKA
Ob zaključku popisovanja gnezdišč 19

stran 14

Borut Rubinič
**LEŽEŠKI GABRK IN OKOLICA
ŠKOCJANSKIH JAM** 20

Matjaž Kerček
KOPAČKI RIT
poročilo z društvenega izleta 22

Leon Kebe
CERKNIŠKO JEZERO
poročilo z društvenega izleta 23

stran 17

Aleš Tomažič
VODOMEC 25

Ana Frelj
**21. REDNO LETNO SREČANJE IN SKUPŠČINA
DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE
IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE** 26

stran 20

Tomaž Jančar
LJUBITELJI-PTIC@EGROUPS.COM. 27

Leon Kebe
**POROČILO O DELOVANJU NOTRANJSKE
SEKCIJE DOPPS** 28

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 29

Spoštovani člani in članice!

Poletje - čas počitnic in dopustov - je tu. Poletno razpoloženje ustvarja že naslovnica z rumenonogim galebom. Več o tej obmorski ptici boste zvedeli v prispevku Boruta Rubiniča, dobrega poznavalca galebov. Sicer pa Vam tokrat predstavljamo ornitološki potopis z znamenitega otočja Galápagos. Pri opazovanju ptic je nepogrešljiv dober daljnogled. O tem, kaj vse bi morali vedeti o daljnogledih in na kaj morate biti pozorni ob njihovem nakupu, piše Peter Legiša v članku Daljnogledi.

Veliko prostora smo namenili Naravnemu rezervatu Škocjanski zatok, za katerega se trudimo, da bi resnično postal »oaza na pragu Kopra«. To brakično mokrišče je za človeka na prvi pogled morda res neprivlačno, a je izredno zanimivo in pomembno za ptice na preletu. Ptice se tukaj ustavijo, ker je zanje vedno dovolj hrane, hkrati pa si tu naberejo moči za nadaljnjo pot. Nekatere ptice pa v Škocjanskem zatoku prezimijo. Vabimo Vas na delovno akcijo v Škocjanski zatok. Udeležite se je, kajti v družbi enako mislečih boste lahko dodobra spoznali ta naravni rezervat.

Počitnice si lahko popestrite z ornitološkimi izleti. Tokrat Vam predstavljamo Ležeški gabrk in okolico Škocjanskih jam. Že v prvi številki revije Svet ptic smo pisali, da so bile Škocjanske jame uvrščene na seznam mokrišč mednarodnega pomena. Sicer pa imamo slovenski opazovalci ptic novo pridobitev, in sicer konferenčno skupino na internetu z imenom Ljubitelji ptic. Preberite prispevek in se včlanite - izvedeli boste, koliko zanimivih opažanj ptic je zabeleženih v enem dnevu, in še več drugih zanimivosti. Za najbolj zavzete opazovalce ptic smo pripravili tekmovanje v reševanju skrivnostne fotografije. Za najuspešnejše smo pripravili tudi nagrade.

Želeli bi, da bi Svet ptic postal resnično Vaša revija. Zato Vas vabimo, da nam jo pomagata soustvarjati s svojimi prispevki. Zdaj je čas počitnikovanja in mnogi boste preživeli počitnice zelo ornitološko. Napišite ornitološki potopis, sporočite nam, kaj zanimivega ste videli, doživeli. Še posebej pa vabimo k sodelovanju mlade ornitologe, da s svojimi prispevki zapolnijo rubriko Mladi ornitolog. Zdaj je pred vami druga številka revije - sporočite nam svoje mnenje in predloge, lahko pa nas tudi pokarate.

Andreja Ramšak

foto Andrej Bibič
Po njih so otoki dobili ime - ena izmed galapaških orjaških želv *Geochelone elephantopus*.
V preteklosti so za hrano pa tudi v znanstvene namene pobili skoraj 180.000 teh ogromnih želv

GALÁPAGOS

UČILNICA EVOLUCIJE IN NARAVOVARSTVA

Andrej Bibič

Galápagos je osamljeno otočje v vzhodnem delu Tihega oceana, kakih tisoč kilometrov oddaljeno od celinske Južne Amerike, z obilico endemične flore in favne. Množice ljudi na samotnih oceanskih otokih običajno pomenijo propad endemične flore in favne, toda na Galápagosu, kjer so se Charlesu Darwinu porodila prva spoznanja o teoriji evolucije, se porajajo tudi spoznanja o pravilno usmerjenih množicah turistov kot zaščitnikih narave.

Otočje Galápagos leži na ekvatorju. Sestavlja ga 19 večjih in mnogo manjših otokov s skupno površino 8000 km². Zahodna civilizacija ga je odkrila leta 1535, poimenovali pa so ga po orjaških želvah (galápago v španščini). Galapaška orjaška želva *Geochelone elephantopus*, ki tehta do 250 kg, je velika kot manjša pisalna miza in živi prek sto let. Ob odkritju otočja je bilo 14 znanih podvrst razširjenih po večini otokov. Od takrat so jih naseljenci, mornarji in raziskovalci pobili ali odpeljali z otočja kar okoli 180.000 in hkrati iztrebili tri podvrste. Edini preživeli samec četrte podvrste, stoletni "Osamljeni George", pa čaka na boljšo prihodnost na Raziskovalni postaji Charlesa Darwina, kjer mu delajo družbo samice najbolj sorodne podvrste. Želv, ki so preživele te osvajalske pohode, je sedaj še okoli 15.000.

Otočje leži na območju, kjer je na zemeljski skorji t.i. vroča točka in se je iz morskih globin ob izbruhih vulkanov dvignilo pred približno štirimi milijoni let. Na novo nastala, z lavo pokrita površina je bila najprej sterilna, brez živih bitij in tudi brez prsti. Tukaj se je naseljevanje življenja začelo na novo. Rastlinske in živalske vrste so iz 1000 km oddaljene Južne Amerike prinesli veter, morski tokovi in ptice. Naselitve na novo so v naravi redke dogodek, in vrste, naseljene v tem okolju, tako različnem od prejšnjega, se razvijajo drugače od njihovih celinskih sorodnikov. Zato tu najdemo veliko endemičnih živalskih in rastlinskih vrst. Med najbolj znanimi je 13 vrst Darwinovih ščinkavcev *Geospiza* spp. Te ptice niso posebej dobri letalci na daljše razdalje, zato jih s celine sem zanese le ob pomoči vetra, in še to dokaj poredkoma. Zato so se verjetno vsi danes na otokih živeči Darwinovi ščinkavci razvili iz le nekaj osebkov. Razdalje med galapaškimi otoki pa zanje ne pomenijo večje ovire in večina vrst je razširjena po večini otokov. Kako torej toliko ozko sorodnih vrst v razmeroma majhnem prostoru? Tako, da se jih je nekaj prilagodilo iskanju pretežno živalske hrane, kar je za ščinkavce zelo redko, nekaj pa iskanju predvsem rastlinske hrane; od teh jih polovica hrano išče na tleh, polovica pa po grmovju in drevju. Na zunaj se prilagoditve kažejo predvsem v velikosti ptic in v obliki kljuna. Razlike v zunanji podobi ptic si je že Darwin razlagal kot posledico prilagoditve življenjskim razmeram in ta primer je uporabil kot enega pomembnih argumentov pri razlagi svoje evolucijske teorije. Kasneje je te ščinkavce preučevala še cela vrsta raziskovalcev. Peter Grant je v eni izmed študij ugotovil, da se pod vplivom sprememb v okolju že v teku desetih let značilno spremenijo zunanji znaki vrste, kot na primer telesna masa ali dolžina kljuna.

V manjšem obsegu poteka tudi danes naseljevanje novih rastlinskih vrst v predelih, ki so bili do nedavnega vulkanske

Foto: Andrej Babič
Galapaški ščinkavec *Geospiza fuliginosa*, ki je znanstvenikom zelo dobro znan, za turiste pa komaj opazen med množico drugih raznobarnih ptic na tem otočju

aktivni. Ko vulkan neha delovati, se v razpoke lave naselijo prve pionirske rastline - pritlikavi kaktus *Brachycereus nesioticus*, vrste ajzovejk *Mollugo* spp., mleček *Chamaesyce amplexicaulis* in tri vrste srhkolistnic iz rodu *Tiquilia*. Slednje začnejo prevladovati in oblikujejo naravne monokulture. S procesi pedogeneze nastane prst, ki omogoča naseljevanje nadaljnjih vrst. Glede na nadmorsko višino se nato razvije eden izmed sedmih vegetacijskih pasov. Največje dele otočja pokriva sušni vegetacijski pas, kjer med drugim bodečim grmovjem zbujajo pozornost kaktusi *Jasminocereus thouarsii* in več vrst opuncij *Opuntia* spp. kot posledica majhne količine padavin. Prehodnemu pasu na nadmorskih višinah nad 300 m, kjer se stalno zadržujejo oblaki, sledi oblačni gozd s prevladujočo drevesno vrsto *Scalesia pedunculata*. Zaradi stalne visoke vlažnosti so drevesa preraščena z mahovi in lišaji in med hojo skozi gozd moraš nenehno odstirati z vej višeco zeleno zaveso. Nad 600 m n.v. se razteza grmovnat pas s prevladujočo vrsto *Miconia robinsoniana*. Območje teh dveh vegetacijskih pasov je tudi najbolj primerno za kmetijstvo, zato sta močno izkrcena, endemične rastline iz teh dveh pasov pa so nadomestili sladkorni trs, koruza, guava... Na novonastalih travnikih se galapaške orjaške želve pasejo skupaj s kravami in kozami. Nad 750 m n.v. pa grmovje nadomestijo praproti, mahovi in lišaji v t.i. pampskem vegetacijskem pasu.

Tik ob morju najdemo različne slanoljube rastlinske združbe, katerih predstavniki so prilagojeni višjim koncentracijam soli v podlagi. Najbolj očitna je združba mangrov, ki je razvita v plitvih lagunah, kjer najdemo zatočišče morske živali. V času parjenja prihajajo sem številne morske želve in se v teh mirnih vodah tudi pari. Oplojene samice nato odlagajo jajca na raznobarnih peščenih plažah. Te plaže so tudi

foto/Andrej Bibič

Morske želve odlagajo jajca na tukajšnjih peščenih plažah, praviloma ponoči.
Kareta *Chelonia mydas agassisi* zakopava jajca v zgodnjih jutranjih urah

počivališča številnih galapaških morskih levov *Zalophus californianus wollebacki*, ki se, tako kot večina živali na Galápagosu, ne bojijo ljudi. Črne vulkanske skale ob obalah pa so priljubljeno zbirališče morskih legvanov *Amblyrhynchus cristatus*, edine vrste morskega kuščarja na svetu. S svojo ne posebej privlačno zunanostjo so naredili vtis tudi na Darwina, ki jih je primerjal kar z zmaji. Hranijo se s podvodnim rastlinjem, in ker so mrzlokrvne živali, njihova telesna temperatura po uri potapljanja v Tihem oceanu pade na temperaturo okoliške vode, ki se suče med 22 in 25°C. Na črnih skalah in pod vročim tropskim soncem se jim telesna temperatura hitro spet dvigne na 37°C in nared so za iskanje novega obroka hrane.

Okoliške vode so polne rib in otoki so gnezdišče približno 750.000 morskih ptic. Najbolj opazen med njimi je zagotovo modronogi strmoglavec *Sula nebouxii*. Ima intenzivno modre noge, ki se zdijo kot plastične. Tako vpadljivo obarvane noge imajo svoj pomen pri svatovskem plesu, ki pred paritvijo zbliža samca in samico. Največji posebnosti med devetnajstimi vrstami morskih ptic na otočju sta zagotovo endemična galapaški pingvin *Spheniscus mendiculus* in galapaški neleteči kormoran *Nannopterum harrisi*. Prvi je najseverneje živeča vrsta pingvina, razširjena

do ekvatorja. Drugi pa je med 290 vrstami morskih ptic na svetu (izvzemši pingvine) edini, ki ne more leteti. Populaciji obeh vrst sta majhni, po ocenah živi še 800 kormoranov in do 5.000 pingvinov. Naravovarstveniki se zato trudijo čimbolj zmanjšati človekov negativni vpliv na ti dve vrsti in ju obvarovati pred izumrtjem. Morske ptice so ena izmed največjih turističnih atrakcij, saj strmoglavljajo v morje in z

foto/Andrej Bibič

Morski legvan *Amblyrhynchus cristatus*
se greje na vulkanski skali pred vnovičnim potapljanjem

foto/Andrej Bibič

Modronogi strmoglavca *Sula nebulosa* je ena izmed 19 vrst morskih ptic, gnezdečih na Galápagosu

ujetimi ribami polnijo kljune vedno lačnih mladičev kar pred nosovi presenečenih turistov.

Otočje so zavarovali in razglasili za Narodni park Galápagos leta 1959, ko o turistih še ni bilo ne duha ne sluha, na otokih pa je živelo nekaj več kot tisoč prebivalcev. Problem vsakega naseljenega območja, tudi zavarovanega, je, da mora prebivalcem in lastnikom zagotavljati vir dohodka. Drugače se kaj rado zgodi, da ljudje ne želijo več imeti takšnega parka, ampak hočejo služiti z dejavnostmi, ki so za naravo uničujoče, kot so intenziven ribolov, rudarstvo, solinarstvo... Raziskovalci, ki so takrat obiskovali otočje, so razširili glas o tukajšnji raznoliki in enkratni naravi. Leta 1970 so na otočju začeli z organiziranim turizmom in število obiskovalcev se je s takratnih nekaj tisoč na leto dvignilo na 60.000 v letu 1994. Število prebivalcev na otokih je preseglo 10.000 in prihodek Narodnega parka Galápagos prinaša Ekvadorju (pod katerega to otočje spada) 100 milijonov dolarjev letno. To tudi pomeni, da prebivalci in pristojni državni organi vsekakor vedo, zakaj imajo strogo zaščiteni Narodni park in ga kot takšnega tudi podpirajo.

Ohranjanje tega naravnega bogastva, v katerem uživajo desetstisoči obiskovalcev, je vse prej kot lahko. Ravnotežje ekosistemov na tem izoliranem otočju je zelo krhko, zato je treba zelo previdno načrtovati vse posege in omejevati nezaželene posledice človekovih vplivov. Razširjanje

domaćih živali (koz, mačk, psov, podgan...) in kulturnih rastlin ogroža že naravno zelo maloštevilne populacije mnogih avtohtonih vrst. K razvoju avtohtonih rastlinskih in živalskih vrst, ki naseljujejo otočje, je v veliki meri pripomoglo naključje. Ob pomanjkanju konkurence so se lažje razširile in prevladale, tudi če niso najbolj optimalno prilagojene novemu okolju. S človekovim namernim in nenamernim vnašanjem novih vrst pa se večja konkurenca. Za avtohtone vrste se spremeni okolje in poveča možnost, da bodo spodrinjene iz okolja (in ker so endemične, bodo s tem tudi izumrle). Eno izmed osnovnih pravil naravovarstva na Galápagosu je, da ljudje ne smejo prinašati živega materiala na otočje, pa tudi z otoka na otok ne. Obiskovalci morajo vedno paziti, da ne prenašajo semen, hrane (na primer pešk pomaranč), blata.

Naraščanje števila ljudi prinaša vedno večje onesnaženje in vse več motenj. Na srečo je večino najzanimivejših in najlepših stvari mogoče videti le z morske strani, in turisti so, ko so enkrat na ladji, pod nadzorom. Ves turizem na otokih je "kontroliran in usmerjan naravoslovni turizem". Ogledati si je mogoče le določene dele otočja. Sodelovanje strokovnjakov (na otočju je Raziskovalna postaja Charlesa Darwina), uprave parka (Galápagos National Park Service) in prebivalcev je ustvarilo režim, ki za zdaj ohranja in varuje naravo ter je v zadovoljstvo prebivalstva in številnih turistov. Zgled za še kakšno območje, tudi v Evropi.

foto/Andrej Bibič

"Galapaško tihožitje" - tri zelo običajne vrste na otokih so galapaški morski lev *Zalophus californianus wollebacki*, rjavi pelikan *Pelecanus occidentalis* in rdeča lavina rakovica *Grapsus grapsus*

Viri:

Emory, J. 1988: Managing another Galápagos species - Man. National Geographic, 173:147-154.

George, U. 1995: Galápagos, Archipel der Illusionen. Geo, 8/95:12-36.

Jackson, M.H. 1993: Galápagos - A natural history. University of Calgary Press.

Naravni rezervat Škocjanski zatok

Borut Mozetič in Ana Frelih

Zračni posnetek območja naravnega rezervata Škocjanski zatok in okolice

Škocjanski zatok leži v Koprskem zalivu na JZ Slovenije. Nepozidane dele slovenske obale večinoma tvorijo značilni flišni klifi, kjer je prehod s kopnega v morje razmeroma oster. Položnejši predeli obale, kjer je meja med kopnim in morjem široka in obala plitva, so nastali le ob izlivih rek. Takšno obalo sta v Koprskem zalivu ustvarili reki Rižana in Badaševica, ki se izlivata v vzhodni in zahodni del Škocjanskega zatoka. Rečni ustji in odprti morski kanal, ki laguno Škocjanskega zatoka povezuje z morjem s severne strani ter povzroča mešanje slane in sladke vode, so botrovali nastanku največjega brakičnega (polslanega) močvirja v Sloveniji. In ravno zaradi svoje brakičnosti je Škocjanski zatok izjemno floristično in favnistično bogat.

Prva naravovarstvena prizadevanja za ohranitev in zakonsko zaščito območja Škocjanskega zatoka segajo v čas izpred dvajsetih let, ko je ta delček slovenskega morja, ujet med mestom Koper, Luko Koper, železniško progo in spodnjo Bonifiko, še zajemal nad 250 hektarjev izjemno pestrih naravnih življenjskih prostorov.

V obdobju med 1979-2000 smo ornitologi v zatoku in bližnji okolici opazovali in evidentirali kar 200 vrst ptic, od tega 125 vrst na preletu ali prezimovanju, 75 vrst ptic pa je tu tudi stalno ali občasno gneznilo. Na območju naravnega rezervata je bilo opaženih kar 41 evropsko ogroženih vrst ptic in 12 vrst, ki so bile v zadnjih petdesetih letih v Sloveniji opažene manj kot desetkrat.

foto/Bojan Marčeta

Rakar *Acrocephalus arundinaceus*
je v letu 2000 ena najštevilnejših gnezdičk Škocjanskega zatoka

V preteklosti so se v času prezimovanja najbolj množično pojavljali rečni *Larus ridibundus* in rumenonogi galebi *Larus cachinnans*, male bele čaplje *Egretta garzetta*, sive čaplje *Ardea cinerea*, mali ponirki *Tachybaptus ruficollis*, mlakarice *Anas platyrhynchos*, kreheljci *Anas crecca*, sivke *Aythya ferina* in race

Obsežna polslana laguna s plitvinami in poloji, trstičja, sladkovodna in brakična močvirja, vlažni travniki in toploljubna grmišča so še v začetku 80. let sestavljali izjemno pestro območje s posebnimi življenjskimi možnostmi, ki je pticam zagotavljalo hrano in zavetje skozi vse leto.

žličarice *Anas clypeata*. Škocjanski zatok je bil tudi najpomembnejše prezimovališče liske *Fulica atra* v Sloveniji. V času jesenskega in spomladanskega preleta so bili najbolj številni črnorepi ključači *Limosa limosa*, togotniki *Philomachus pugnax* ter več vrst martinčev *Tringa* in prodnikov *Calidris*. Med njimi so bile tudi v Sloveniji redko opažene vrste ptic, kot so plevica *Plegadis falcinellus*, labod pevec *Cygnus*, sabljarka *Recurvirostra avosetta* in rjava komatna tekica *Glareola pratincta*. Najpomembnejši gnezdički tega predela so bili: rakar *Acrocephalus arundinaceus*,

brškinka *Cisticola juncidis*, rumena pastirica *Motacilla flava* in čapljica *Ixobrychus minutus* - vrsta, ki je ogrožena v evropskem merilu. Pomemben gnezdilec tega predela je bil tudi beločeli deževnik *Charadrius alexandrinus*, ki razen v Škocjanskem zatoku v Sloveniji gnezdi le še v Sečoveljskih solinah.

Med rastlinami v Škocjanskem zatoku so zanimive predvsem tiste, ki uspevajo le na slanih tleh in se združujejo v posebne rastlinske združbe. Imenujemo jih halofiti ali slanuše. V Škocjanskem zatoku je najbolj razširjena združba osočnika *Salicornietum herbaceae*, kjer osočnik zaradi ekstremnih ekoloških razmer ne le prevladuje, marveč je tu in tam celo edina vrsta v sestojih. Na najbolj potopljenih tleh uspeva vrstno bogatejša združba ozkolistne mrežice *Limonietum venetum*, ki je svoje ime dobila po ozkolistni mrežici *Limonium angustifolium*. Posebna značilnost Škocjanskega zatoka je trstičevje, ki se razteza na južnem delu zatoka in ni enako trstičevju sladkih voda. V njem poleg navadnega trsta *Phragmites australis* uspevajo še slanuše. Edino rastišče v Sloveniji ima v tem trstičju obmorska trirogelja *Triglochin maritimum*, redka vrsta mediteranskih mokrišč.

Zaradi dolgoletnega zasipavanja in načrtnega izsuševanja v urbanistične in industrijske namene ima danes Škocjanski zatok bistveno zmanjšano površino, hkrati so ti posegi močno zmanjšali tudi kakovost življenjskega prostora za ptice in druge živali. Degradacija Škocjanskega zatoka se je začela s preusmeritvijo reke Badaševce v Koprski zaliv v osemdesetih letih in z zaprtjem razbremenilnika reke Rižane, ko je zatok ostal brez dotoka sladke vode, ki ga je oskrbovala tudi s kisikom. Neizbežna posledica prekinitve dotoka sladkih vod v zatok je bilo pomanjkanje kisika (anoksija) in sprožitev procesov gnitja. Vse skupaj

foto/Miga Kaliganč
Obmorska trirogelja
Triglochin maritimum

je v letu 1985 pripeljalo do ekološko najbolj nesmiselnega reševanja problema smradu z zasipavanjem. Refulirano blato se je razlilo po celotni površini brakične lagune ter uničilo prvotno dno, bogato s hranilnimi snovmi. Teža odloženega materiala je vse bolj izpodrivala mehko muljasto dno in bistveno zmanjšala površino in volumen lagune Škocjanskega zatoka. Posledice dolgoletnih uničevalskih posegov so močno vplivale na upad ptičjih vrst in njihovega števila ter močno ogrozile tudi drugo floro in favno, ki je vezana na brakično življenjsko okolje.

foto/ Marko Miklavc

Leta 1985 so se reševanja problema smradu, ki se je širil iz zatoka, lotili na najbolj brutalen način - začeli so z zasipavanjem zatoka. Tega leta je Luka Koper namreč začela z nasipavanjem 286 tisoč kubičnih metrov blata, ki ga je "pridobila" pri poglobljanju drugega luškega bazena. Izbruhano blato je v kratkem času zadušilo stoletja nastajajoče naravno bogastvo.

Uničenje Škocjanskega zatoka bi za Slovenijo pomenilo resno izgubo naravnega bogastva in s tem povezan propad velikega števila rastlinskih in živalskih vrst. Da bi preprečili nadaljnje uničevanje tega enkratnega življenjskega okolja, je Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) januarja 1993 začelo široko naravovarstveno akcijo za njegovo ohranitev in renaturacijo. Komisija za varstvo narave pri DOPPS je tega leta predlagala načrt

Med prve in osnovne korake za doseg teh ciljev je sodila široko zastavljena akcija pridobivanja javnega mnenja in ozaveščanja prebivalstva. Hkrati smo na Vlado RS podali vse potrebne strokovne argumentacije za potrditev naravnih kvalitet območja Škocjanskega zatoka, ki so temeljila predvsem na večletnih favnističnih raziskavah članov DOPPS, članov Ornitološkega društva Ixobrychus in botaničnih raziskavah dr. Mitje Kaligariča. Vzpostavili smo stalne stike s podobnim že obstoječim naravnim rezervatom ob izlivu reke Soče v sosednji Italiji. Junija 1993 smo pripravili obširno razstavo "Škocjanski zatok - Oaza na pragu Kopra" in izdali priložnostno zgibanko z informacijami o problematiki, kratko predstavitev naravnega bogastva in zgodovine obravnavanega območja ter opisom projekta. Vzporedno smo se lotili akcije zbiranja podpisov peticije za takojšnje prenehanje zasipavanja Škocjanskega zatoka in ustanovili skupino za izdelavo idejnega načrta bodoče ureditve naravnega rezervata Škocjanski zatok. Usklajeno sodelovanje vseh zainteresiranih, velika strokovna in moralna pomoč domačih in tujih nevladnih organizacij ter številnih posameznikov, podpora medijev javnega obveščanja in nenazadnje 7000 podpisov podpore širše javnosti so že novembra 1993 pripeljali do prve odredbe o

rešitve z naslednjimi cilji:

1. Takojšnja zaustavitev nadaljnega zasipavanja obstoječih vodnih površin v Škocjanskem zatoku (zamrznitev trenutnega stanja).
2. Zakonsko zavarovanje celotnega območja Škocjanskega zatoka pod ustreznim naravovarstvenim režimom (naravni rezervat odprt za javnost).
3. Odkup in najem določenih površin, predlaganih za naravni rezervat.
4. Sanacija in renaturacija: vzpostavitev ponovnega dotoka sladke vode in poglobitev kanala, ki zatok povezuje z morjem, da se ponovno vzpostavi izmenjava in mešanje sladke ter slane vode in s tem spet omogoči bioprodukcija v zatoku. Nujna je tudi delna poglobitev nasutega dela lagune.
5. Ureditev, ki bo poudarila ekološko, estetsko in vzgojnoizobraževalno vrednost: priprava splošnih informacij o rabi, ciljih in vsebini naravnega rezervata za obiskovalce rezervata, postavitve opazovalnic za ptice in informacijskega centra ter ureditev krožne učne poti v rezervatu.

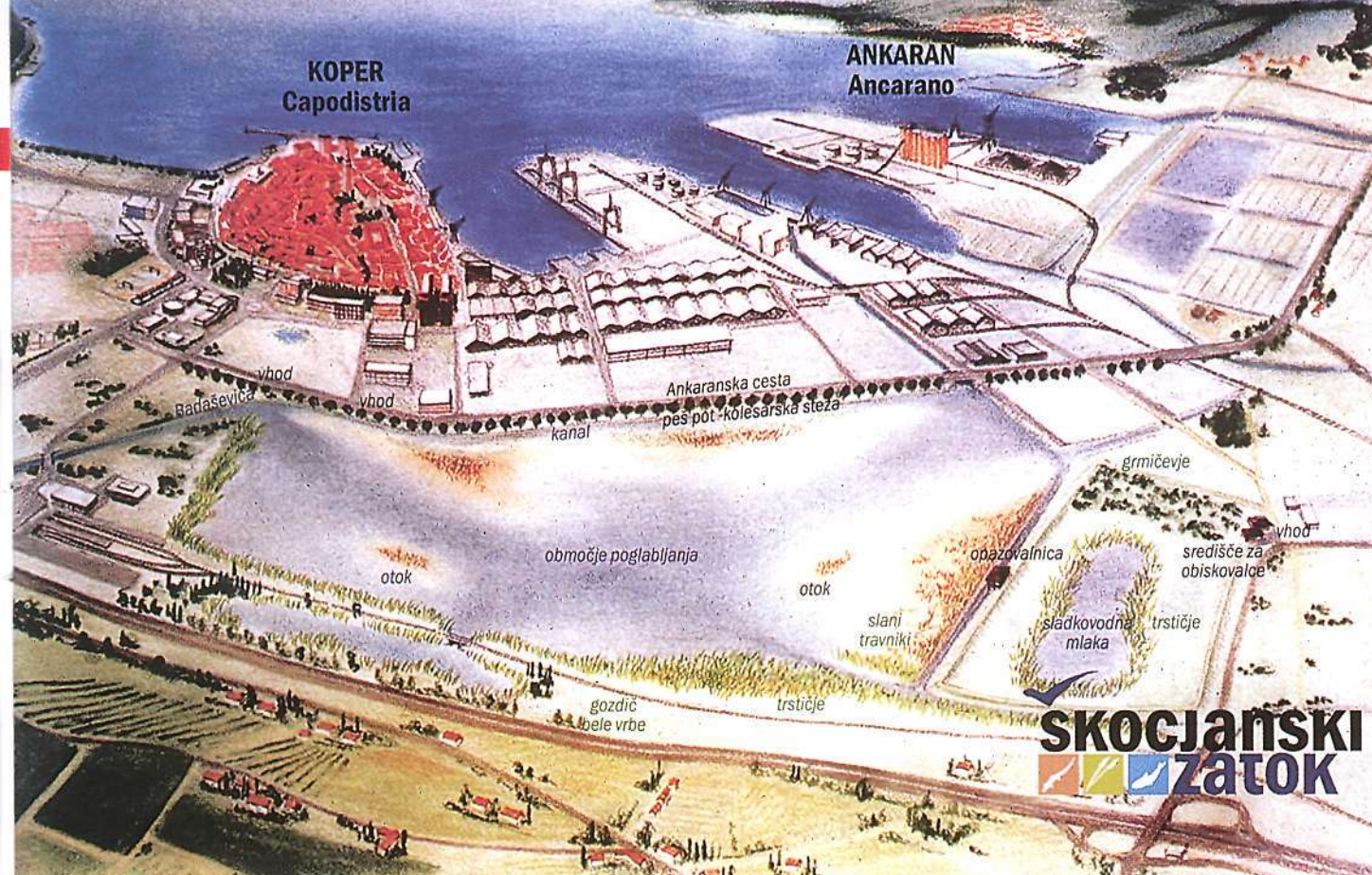

foto/ Bojan Marčeta

Beločeli deževnik *Charadrius alexandrinus*

foto/ Tihomir Makovec

V jeseni halofitna vegetacija dobi škrlatno rdečo barvo.

Damjan Jerič (panoramska risba)
Bodoča ureditev naravnega rezervata Škocjanski zatok

začasni razglasitvi Škocjanskega zatoka za naravno znamenitost.

Po nadaljnjih petih letih pa je bil z zakonskim zavarovanjem Škocjanskega zatoka dosežen eden od naših osnovnih ciljev. Zakon o naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Ur.l.RS, št. 20/98), ki je začel veljati 14. marca 1998, zagotavlja trajno pravno zaščito rezervata in postavlja pogoje za varstvo in upravljanje rezervata. Prvič je bilo tudi jasno zastavljeno vprašanje strokovno usposobljenega upravljavca Naravnega rezervata Škocjanski zatok. S podporo svetovne ornitološke zveze BirdLife International, katere član je DOPPS, Društva botanikov Slovenije, Društva za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije in Slovenskega odonatološkega društva smo sprejeli nov izziv in na podlagi Uredbe o koncesiji za upravljanje naravnega rezervata Škocjanski zatok pripravili vlogo za pridobitev koncesije. Vlada RS je 30. septembra

1999 z Odločbo o izbiri koncesionarja podelila desetletno koncesijo za upravljanje naravnega rezervata Škocjanski zatok našemu društvu.

Stem sta se začela uresničevati zadnja dva cilja, ki si jih je DOPPS zastavil leta 1993, in sicer sanacija in renaturacija naravnega rezervata Škocjanski zatok ter ureditev odprtega rezervata. Po petletnem Programu varstva in razvoja naravnega rezervata Škocjanski zatok, ki ga je pripravil Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran za obdobje 1999-2003, je osnovni cilj sanacije in renaturacije ponovna vzpostavitev stanja, ki je z zakonom opredeljeno kot "stanje v zatoku pred pričetkom degradacijskih posegov leta 1983". Želeno stanje je določeno tudi s spiskom habitatnih tipov po sanaciji in renaturaciji na območju rezervata ter vzpostavitvi parkovne infrastrukture (informacijskega centra, poti, opazovalnice)

DELOVNA AKCIJA ŠKOCJANSKI ZATOK

26. in 27. avgust 2000:

Čiščenje bregov razbremenilnika reke Rižane in vodne lagune Naravnega rezervata Škocjanski zatok. Zaradi organizirane malice prosimo za predhodne prijave. Dodatne informacije dobite v pisarni DOPPS v Ljubljani (tel. 01 438 19 00) in v pisarni DOPPS Naravni rezervat Škocjanski zatok v Kopru (tel. 05 626 0370); elektronska pošta: dopps@dopps-drustvo.si

Foto/Andrej Sovinč

Sanacija in renaturacija Škocjanskega zatoka bo ponovno vzpostavila razmere za začetek novega življenja.

in vključitvi naravnega rezervata v mestno podobo na način, ki bo ljudem prikazal ter omogočil spoznati ekološko, estetsko in vzgojnoizobraževalno vrednost tega ogroženega prostora.

V prvem letu upravljanja naravnega rezervata smo počistili divja odlagališča odpadkov na severni in zahodni strani rezervata ter strugo razbremenilnika reke Rižane, ki se izliva v zatok. S čiščenjem razbremenilnika smo omogočili večji pretok sladke vode v brakično laguno. Trenutno skupaj s številnimi zunanjimi izvajalci v skladu s petletnim programom varstva in razvoja pripravljamo strokovne podlage za ureditveni načrt, ki bodo osnova za vodnogospodarsko ureditev območja, poglobljanje centralnega dela lagune in krajinsko ureditev polojev, brežin in nadomestnega gnezditvenega habitata, ki ga želimo vzpostaviti na delu opuščenih kmetijskih zemljišč bertoške Bonifike.

Rezervat bo smiselno povezati v omrežje mediteranskih mokrišč na območju Tržaškega zaliva in Istre. Le v kombinaciji z drugimi mokrišči na obali in v zaledju bo Škocjanski zatok lahko opravljal svojo nadvse pomembno funkcijo kot evropska preletna postaja za ptice selivke. Obenem bomo izkušnje s pilotnega naravovarstvenega projekta "Ohranitev in renaturacija Škocjanskega zatoka" prenesli na nova zaščitena območja.

Za izkazano pomoč pri pripravi in uresničevanju projekta se zahvaljujemo družbi Mobitel, generalnemu sponzorju DOPPS, članom Sveta za Škocjanski zatok pri DOPPS, Društvu za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije, Slovenskemu odonatološkemu društvu, Društvu botanikov Slovenije in drugim zunanjim izvajalcem.

Rumenonogi galeb

Bliža se prijetni čas poletnega oddiha in preživljanja zasluženega dopusta ob morju. Prva ptica, na katero pomislimo v povezavi z morjem, je nedvomno - galeb.

Borut Rubinič

Galebi *Laridae* spadajo v samostojno in glede na način življenja zelo specializirano družino, ki se je razvila iz bolj raznolike skupine pobreznikov *Charadriiformes*. Življenju ob vodah, bodisi slanih ali sladkih, so dobro prilagojeni. Perje galebov je večinoma svetle barve, po spodnji strani so skoraj brez izjeme beli. Zaradi tega so iz vode skoraj nevidni in jim je močno olajšan lov rib in glavonožcev. Aerodinamično telo in izrazito sloke in špičaste peruti jim omogočajo izredne letalne sposobnosti in roparski način prehranjevanja. Galebi so tudi dobri plavalci. Perje je pred vodo zaščiteno s tanko maščobno prevleko, ki jo s kljunom nanašajo na perje iz trtične žleze. Plavalna kožica med nožnimi prsti jim omogoča boljše plavanje.

Gnezdo galebov je plitva kotanjica na tleh, obložena z večjim ali manjšim številom vejic ali kakim drugim rastlinskim materialom. Gnezdo je pogosto obloženo s kostmi, plastiko, polivinilom in drugimi organskimi in umetnimi materiali. Galebi pogosto gnezdijo na večjih ali manjših otokih, skalnih čereh in na policah strmih klifov, v zadnjem času celo na strehah ali stenah stavb. Tako imajo plenilci težji dostop do gnezd, ki bi jim izpostavljena gnezda na tleh predstavljala pravo pogrnjeno mizo.

Rumenonogi galeb *Larus cachinnans* je najpogostejši galeb, ki ga poleti in pozimi srečujemo v naših obmorskih krajih. Pogosto ga lahko vidimo tudi ob večjih rekah v notranjosti. V Sloveniji gnezdita rečni galeb *Larus ridibundus* (v osrednji Sloveniji) in rumenonogi galeb (ob naši obali). Rumenonogi galeb spada med velike vrste galebov, ima masiven kljun in kompaktno telo. Spolno zrelost doseže šele v svojem četrtem letu starosti, v času dozorevanja kar osemkrat menja perje. To je najlepše opazno, ko se "grdi raček" iz rjavo grahostega poletenčka postopoma pregoli v povsem belo ptico s sivo-modrimi krili in hrptom. Kljun, ki je sprva črn, postane živo rumen z rdečo piko na spodnji čeljusti (t.i. gonialna pika). Pika ima za mladiče razpoznavni pomen. Galebi menjajo perje, tako kot vse druge ptice, dvakrat letno, pri čemer so poleti obarvani drugače kot pozimi. Pojav je znan kot sezonska variacija perja in ločimo zimsko in poletno obarvanost. Pozimi so rumenonogi galebi po sicer beli glavi

posuti s temnimi pikami. Kljun in noge so poleti živo rumene, pozimi se obarvajo bolj blede rumeno.

Rumenonogi galeb je tipična morska ptica, ki večino življenja preživi ob morju. Hrani se predvsem z glavonožci in manjšimi ribami, v zadnjem času se vse več galebov zadržuje na smetiščih, kjer stikajo za raznovrstnimi ostanki človeške hrane. S to prilagoditvijo na človeka in njegovo bližino nekoliko izgubljajo ugled, saj se v človeških očeh iz

elegantnih morskih vladarjev spremenijo v cenene smetiščne berače. Vse več je tudi zastrupitev, ki so posledica zaužitja različnih strupenih snovi na smetiščih. Poleti se pogosto cele jate galebov okužijo s salmonelo. Druga pomembna prilagoditev spremembam v okolju, ki je še posebej opazna prav pri rumenonogem galebu, je tudi gnezdenje v neposredni bližini človeka. Tako na primer v Trstu in v mnogih drugih sredozemskih obmorskih mestih večstoglave kolonije rumenonogih galebov gnezdijo na strehah mestnih stavb. Vendar so

rumenonogi galebi, kljub vsem prilagoditvam človeku, še vedno zelo občutljivi za neprimerne človekove posege in prevelika vznemirjanja v času gnezdenja. Ob rednem pobiranju jajc v kolonijah rumenonogih galebov in neprestanem vznemirjanju postanejo galebi agresivni.

Agresija in stres se pri pticah, ki imajo zapleteno socialno ureditev, kaže v povečani nestrpnosti znotraj kolonije in celo kanibalizmu.

Pogosto so mladiči žrtve lastnih staršev, ko je socialno življenje kolonije rumenonogih galebov že povsem v razsulu zaradi neprestanih vznemirjanj.

Zaradi vseh teh razlogov je nujno potrebna obzirnost v bližini gnezdišč. Tudi, ali bolje rečeno predvsem na Sečoveljskih solinah, ki so edino redno gnezdišče rumenonogega galeba pri nas. Navkljub sedanjí številčni stabilnosti vrste moramo narediti vse, kar je v naših močeh, da bodo tudi naši zanamci lahko uživali v veličastnosti teh lepih ptic.

foto: Borut Rubinič

Rumenonogi galeb v drugem zimskem perju

DALJNOGLEDI

Peter Legiša

Oznake

Na vsakem daljnogledu nam najprej padejo v oči številke, na primer 8x23 ali 7x50. Prva številka naj bi pomenila povečavo, druga premer vstopne odprtine, se pravi bolj ali manj premer objektiva (sprednje leče daljnogleda) v milimetrih. (Opomba: pogojnik uporabljam zato, ker celo znani proizvajalci te številke radi popravljajo navzgor; odstopanja znašajo včasih deset odstotkov.) Na splošno velja, naj povečava ne bo več kot desetkratna in ne manjša kot sedemkratna. Če nimamo ravno mirne roke, se je bolje odločiti za manjšo povečavo, denimo osemkratno ali sedemkratno. Lestvica uporabnih povečav je zelo kratka, zato je nesmiselno kupovati daljnogleda s spremenljivo povečavo (z zoomom), ki imajo tudi zoženo vidno polje. Dobro znani firmi Leica in Zeiss v svojem programu daljnogledov, ki jih pri opazovanju držimo v rokah, nimata nobenega modela z več kot desetkratno povečavo in nobenega zooma - že vesta zakaj. Prav tako se na daleč izognite daljnogledom brez ostrenja (to so modeli z oznakami in-focus, perma-focus, focus-free, fixfokus...), saj niso uporabni za gledanje od blizu. Ti daljnogledi naj bi izkoriščali naravno prilagodljivost očesa. Po 43. letu se ta prilagodljivost začne zmanjševati in po 65. letu je praktično ni več...

Izstopna zenica

Količniku med premerom vstopne odprtine in povečavo pravijo premer izstopne zenice objektiva. Tako imata tipa 8x40 in 7x35 oba enako široko izstopno zenico, in sicer $40:8 = 35:5 = 7$ mm, tip 7x50 pa 50:7, t.j. približno 7 mm. Samo izstopno zenico pa lahko določimo tako, da daljnogled usmerimo proti svetlemu nebu (nikakor pa ne proti soncu!) in za okular (to je tisti del daljnogleda, ki ga prislonimo k očem) postavimo kosček belega kartona. Karton premikajmo sem in tja, dokler se nam nekaj milimetrov za okularjem ne izriše najmanjši krožec z ostrim robom. (Mimogrede, če temu krožcu manjka kak del, to pomeni, da daljnogled ni ravno najboljše kvalitete.) Ta krožec je izstopna zenica. V njej se vsa svetloba in informacija, ki prihajata iz daljnogleda, najbolj zgostita, in če ju hočemo maksimalno izkoristiti, moramo poskrbeti, da je na tem mestu tudi zenica očesa, to je odprtina, skozi katero prihaja svetloba na lečo očesa. Premer zenice očesa je podnevi okrog 2 mm, v mraku 4-5 mm, ponoči 4-7 mm, pri nekaterih posameznikih do 9 mm. V starosti se zenica navadno ne more več tako razširiti kot v mladosti. Velika izstopna zenica daljnogleda torej podnevi pomeni le, da nam očesa ni treba tako natančno nastaviti za okular. Iz lastnih izkušenj vam lahko zatrdim, da celo v gozdu in s soncem za oblaki med kolikor toliko dobrimi daljnogledi, ki imajo izstopno zenico široko vsaj 2 mm, ni velike razlike v svetlosti slike. V mraku ali ponoči je velika izstopna zenica pomembna prednost. Da bi se zenica očesa znašla na pravem mestu, ne preblizu in ne predaleč, imajo daljnogledi navadno gumijaste obrobe. Prav tako imajo standardno

možnost nastavitve dioptrije, tako da lahko kompenziramo morebitne razlike med obema očesoma. Zelo dobro je, če je ta nastavev taka, da je ne moremo premakniti po pomoti. Sicer pa s kosom lepljivega tekstilnega traku (ki naj po odstranitvi ne pušča sledov) nastavev lahko fiksiramo sami. Daljnogled moramo nujno prilagoditi tudi razdalji med zenicama.

Z očali

Če gledamo skozi daljnogled z očali, se nam oko zaznavno odmakne od okularja. Posledica je navadno ta, da vidimo manj, kot bi brez očal. Pri nekaterih daljnogledih lahko gumijaste obrobe zavijamo ali zamenjamo in tako deloma popravimo stanje. Pri drugih pa lahko obrobe ali okular potisnemo naprej. Nekateri daljnogledi z nemškega govornega območja nosijo oznako B (Brille), kar naj bi pomenilo, da so uporabni z očali. V angleškem govornem področju naj bi približno isto pomenila oznaka "high eyepoint" ali "long eye relief". Tu je "eye relief" razdalja med izstopno zenico in zadnjim delom okularja; za uporabnike z očali naj bi znašala vsaj 16 mm. Izkušnje kažejo, da kljub tem oznakam včasih z očali vidimo manj, kot bi brez njih, vendar pa so tako označeni daljnogledi za gledanje z očali bistveno bolj primerni od preostalih.

Razpršena svetloba, odsevi

Pri starejših ali manj kvalitetnih daljnogledih moramo upoštevati, da izgube svetlobe v sami napravi dosežejo lahko tudi 50 odstotkov. Na vsaki nezlepljeni in nezaščiteni stekleni površini se namreč odbijejo najmanj 4 odstotki vpadle svetlobe. Svetloba pa se lahko odbije tudi na robovih leč. To podnevi niti ne bi bilo tako hudo, če se nam ta razpršena svetloba ne bi pogosto prikazala tam, kjer jo najmanj potrebujemo. Pri opazovanju temnega predmeta s svetlim ozadjem nam razpršena svetloba pogosto naredi nekakšno kopreno čez sliko, kar lahko pošteno pokvari opazovanje. Če sonce osvetli sprednjo lečo, se pogosto pojavijo neprijetni odsevi. (Seveda nikoli ne smemo pogledati v samo sonce, saj so posledice lahko zelo hude.)

Proizvajalci se proti temu bojujejo s protiodsevnimi prevlekami na lečah (pomembno je, da so te prevleke nanesene na vse proste površine - oznaka "fully coated, vollverguetet"; učinkovitejše so večkratne prevleke - oznaka "multicoated - MC", najboljše z dostavkom "fully"), s počrtnjenjem in razbrazdanjem notranjih sten, s pastmi, ki naj bi prestregle to nezaželeno svetlobo, s počrtnjenjem robov leč... Na ta način lahko celotne izgube zmanjšajo na manj kot 7 odstotkov in obenem poskrbijo za dovolj kontrastno sliko. Seveda pa to podraži konstrukcijo. Protiodsevne prevleke so lahko mehanično precej občutljive in jih z nepredvidnim čiščenjem lahko poškodujemo ali odstranimo.

Zgornji daljnogled
ima večplastne (MC) prevleke,
spodnji pa en sam protiodsejni sloj.
Vidna je razlika v številu in intenziteti odsefov

Vidno polje

Deloma od povečave je odvisno tudi vidno polje daljnogleda, ki je ponavadi izraženo v metrih na 1000 metrov ali pa v stopinjah, pri čemer 100 m na 1000 m ustreza 5,7 stopinje. Bolje je seveda imeti daljnogled z velikim vidnim poljem, še posebno, če smo kratkovidni. (Za uporabnike z očali pa so, kot smo že rekli, na napravi napisani podatki o velikosti vidnega polja pogosto brez pomena.) Pri opazovanju ptic v letu, živali v gibanju... je veliko vidno polje pomembna prednost. Daljnogledi z veliko povečavo imajo praviloma manjše vidno polje.

Pri dani povečavi pa je velikost vidnega polja odvisna predvsem od konstrukcije - okularjev! To bo presenetilo mnoge. Pogled v kataloge pokaže, da imajo veliki in težki daljnogledi tipa 7x50 pogosto tako majhno vidno polje kot žepni daljnogledi tipa 7x20! Priporočljivo je, da vidno polje znaša vsaj kakih 6 stopinj oziroma 100 m na 1000 m oziroma 300 ft/1000 yds. Črka W ("wide" oziroma "weit") na daljnogledu pomeni širokokotne okularje in s tem za dano povečavo široko vidno polje. Upoštevati je treba, da vidno polje 140 m na 1000 m pomeni, da vidimo dvakrat tolikšno površino kot pri 100 m na 1000 m, saj podatek 140 (100) m pomeni premer vidnega polja, površina pa je sorazmerna kvadratu premera.

Druge pomembne lastnosti

Zelo pomembna je najmanjša razdalja gledanja. Če smo kratkovidni ali pa, denimo, opazujemo ptice na krmilnici pred oknom, mora biti ta razdalja dovolj majhna, v nobenem primeru pa ne večja od štirih, petih metrov. Za opazovanje kačjih pastirjev, metuljev itd. dobimo daljnogled, ki omogočajo gledanje na treh metrih ali še bliže. Črke GA ali

RA pomenijo, da je daljnogled prevlečen (armiran) z gumo (angleško "rubber"). Oznaka CF pomeni centralno ostrenje. Nekateri vojaški in mornariški daljnogledi imajo namreč ostrenje za vsako oko posebej (kar se v naravi ne obnese.)

Stari daljnogledi pogosto »škilijo«, se pravi, da optični osi nista vzporedni. To je lahko zelo neprijetno. Pri novih modelih sodobna tehnika z laserji omogoča točno nastavitve. Za silo lahko stvar preverimo takole. Pogledamo predmet, oddaljen vsaj nekaj sto metrov, na primer vrh zvonika. Počasi odmikamo daljnogled, tako da nam zvonik ostane v desni sliki, obenem pa preverjamo, kaj se dogaja z levo sliko. (To je težje izvesti kot opisati; izmenoma lahko pripiramo eno in drugo oko...). Če zvonik ostane v sliki tudi na levi strani, ko smo iztegnili roko, je vse v redu. Če pa nam zleze vstran, verjetno ni tako. Po padcih in udarcih se seveda stvari lahko spremenijo - navadno ne na bolje.

Vodotesnost

Nekateri daljnogledi so popolnoma zatesnjeni in napolnjeni s suhim plinom - dušikom. To je pomembno v ekstremnih razmerah - pri hudi vlagi, v nalivih, v hudem mrazu, v vetrovnem vremenu ob morju... Tudi prah ne more prodreti v notranjost takega daljnogleda. Vodotesnost je samoumevna pri nekaterih najdražjih avstrijskih in nemških proizvajalcih; sicer pa jo je treba pošteno doplačati. Vodotesnost in brezhibno delovanje v mrazu deloma razložita navidez nerazumno visoke cene nekaterih daljnogledov.

Ostrina in kontrast

Ne kupujemo daljnogleda, pri katerem slika bližnjih predmetov ni ostra in kontrastna ali pri katerem moramo napenjati oči, da vidimo dobro. Visoka cena ne pomeni nujno odlične ostrine! Zato pojdimo le v dobro založeno trgovino, kjer lahko primerjamo razne modele, ugotovimo, kako nam ležijo v rokah itd. Če ima daljnogled slabšo ostrino na robu slike, to ni tako zelo hudo, saj navadno poskušamo tisto, kar je zanimivo, spraviti v središče opazovanja.

Mali daljnogledi

Mali daljnogledi imajo večinoma objektiv širine 20-25 mm in zato izstopno zenico širine 3 mm ali manj. Z majhno težo in majhnimi merami (dolžina okrog 10 cm) so ti daljnogledi idealni tudi za dolge sprehode in pohode, saj niti ne opazimo, da nam visijo okrog vratu. Večinoma omogočajo gledanje na zelo majhnih razdaljah. Uporabni so tudi v operi, kjer daleč prekašajo običajna kukala. Med pomanjkljivosti teh daljnogledov pa bi poleg majhne izstopne zenice lahko šteli dejstvo, da jih pogosto ne moremo zgrabiti tako trdno in da, razen nekaj izjem, nimajo posebno velikega vidnega polja. Le redki so res primerni za uporabnike z očali. Pred nekaj leti je moja potrošniška revija testirala tovrstne daljnogled. Od takrat je na seznamu mojih želja Leica 8 x 20 BC(A), nič pa ne bi imel tudi proti podobnim modeloma tovarn Zeiss in Swarovski. Cene: 300 EUR in več.

Daljnogledi normalne velikosti

Mnogi modeli uporabljajo staro, dobro in poceni konstrukcijo s tako imenovanimi Porro prizmami. Značilno zanjo je, da je razdalja med okularjema drugačna kot razdalja med objektivoma. Pri večjih daljnogledih sta objektivoma bolj narazen kot okularja (pri bolj redkih tovrstnih žepnih modelih pa sta objektivoma povsem skupaj). Prizme so potrebne, da naredijo sliko pokončno in obenem skrajšajo dolžino daljnogleda.

Novejšega datuma so daljnogledi s tako imenovanimi strešnimi prizmami (nemško Dachkant, verjetno od tod črka D v oznaki), ki omogočajo zožitev daljnogleda na dve cevi. Razdalja med okularjema je enaka razdalji med objektivoma.

Daljnogled s Porro prizmami

Daljnogled s strešnimi prizmami

Na žalost nimam kakih novejših zanesljivih podatkov o kakovosti. Nekaj svojih izkušenj pa bom nanizal pri posameznih znamkah. Opazili boste, da imajo nekateri daljnogledi podporo ameriške Audubon Society ali njenih podružnic. John James Audubon (1785-1851) je bil ornitolog, znan po svojih slikah severnoameriških ptic. Taka podpora verjetno pomeni, da daljnogledi zadoščajo določenim minimalnim standardom in da je izdelovalec podprl omenjeno organizacijo ljubiteljev narave.

Izleti DOPPS so dobra priložnost, da povprašate sodelujoče o njihovih dobrih in slabih izkušnjah z daljnogledi. Seveda se lahko zgodi, da kdo svojega dragega primerka noče dati iz rok.

Nekaj zastopstev in naslovov

Carl Zeiss: Betnavska 27, Maribor.
(Praviloma odlična ali zelo dobra kakovost, visoka cena.)

Leica: Unitron, Stegne 27, Ljubljana.
(Ne spomnim se, da bi daljnogled te znamke dobil oceno manj kot odlično. Cene so temu ustrezno visoke.)

Minolta: Minolta, Vodovodna 101, Ljubljana in KEFO, Kongresni trg 3, Ljubljana.

Nikon: EURO FOTO D.O.O., Ljubljanska cesta 1a, Kranj, tel. (04) 2366470 in mnoge trgovine, npr. Foto Grad, Miklošičeva 36, Ljubljana.
(Modela 7x35 Naturalist in 8x40 Sporting sta včasih dobivala zelo dobre ocene, vendar sta bila med tem spremenjena. Cena: dobrih 100 EUR. Sam imam dobre izkušnje z modeli s Porro prizmami tega podjetja.)

Pentax: Modela 8x24 UCF in 8x40 PCF (okrog 140 EUR v Leclercu) sta včasih veljala kot prav dobra. Zelo drage daljnogleda tirolskega podjetja Swarovski, specializiranega na mrz in druge ekstremne razmere, je na skupščini DOPPS kazalo podjetje Fanzoj v Borovljah - sicer bolj znano med zeleno bratovščino (tel. 004342272283).

Za člane DOPPS naj bi bil popust; najnovejši model EL 8.5x42 naj bi tako stal dobrih 800 EUR plus dajatve. Menda bodo tudi odprli trgovino v Ljubljani. Lahko pa jih naročimo pri: Tehno Optika Smolnikar, Novi trg 2, Ljubljana in v nekaterih trgovinah z lovsko opremo.

Pri bolj znanih znamkah ni redkost deset- in večletna garancija. Zato skrbno pazite, da vam prodajalec potrdi ustrezní formular. Garancija same trgovine traja navadno na eno leto! Pri zelo cenjenih modelih je po mojih izkušnjah kontrola kakovosti lahko slaba, poleg tega pa so težave z uveljavljanjem garancije, zato dobro pogledajte, preden plačate.

Naslovi na internetu:

http://www.leica-camera.com/fernopt/fsys_d.htm
http://www.minoltaeurope.com/pe/photographic_equipment.html
http://nikon.topica.ne.jp/bi_e/index.htm
<http://www.pentax.com/binoculars.jhtml>
<http://www.swarovskioptik.com>

LJUBLJANA IN DOMAČI GOLOB

Columba livia domestica

dr. Alenka Dovč in dr. Martin Dobeic

V sodelovanju Mestne občine Ljubljana in Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani poteka v Ljubljani akcija »MESTNI GOLOB«. Njen osnovni namen je zmanjšanje števila prostoživečih domačih golobov – *Columba livia domestica*. Domači golobi se v ta namen od oktobra 1998 krmijo s hormonsko obdelano koruzo - Ornisteril. Vsak dan, ob natančno določenih urah, dobijo ustrezno količino koruze. Krmijo se na enajstih različnih zbirnih mestih v Ljubljani. V poletnih in zimskih mesecih je krmljenje prekinjeno in se ponovno začne spomladi in jeseni. V okviru te akcije bo analizirana uspešnost tretiranja golobov s hormoni in pogled na zdravstveno stanje jat golobov v Ljubljani. Za to je potreben odlov in pregled določenega odstotka jat golobov. To akcijo smo opravili v letošnjem letu na začetku poletja.

V preteklem obdobju je bilo kar nekaj objav v dnevnem časopisju, v ta namen je bila sestavljena tudi zgibanka, ki smo jo delili mimoidočim pešcem v Ljubljani. Kljub temu smo na terenu naleteli na negativen odnos ljudi, ki so opazovali odlov. Bili so nezaupljivi, imeli smo opravka tudi z mestno policijo, češ da golobe lovimo za prvomajski golaž. Po eni strani me je to veselilo, saj so ljudje s tem pokazali veliko mero sočutja do golobov, po drugi strani pa smo s tem zgubili veliko dragocenega časa. V Dravljah, na primer, je stranka čuvala »svoje« golobe že od pete ure zjutraj.

V mesecu maju in juniju so potekali na Veterinarski fakulteti zdravstveni pregledi in laboratorijske preiskave o nekaterih pomembnih kužnih boleznih pri domačih golobih. Na zbirnih mestih smo polovili ustrezno skupino golobov, ki je sestavljala okvirno 10 odstotkov jate. V okviru akcije smo polovili 130 golobov. Na mestih, kjer domačih golobov nismo hranili s koruzo, preiskav zaenkrat še nismo opravljali, zato je tudi številka ulovljenih golobov ustrezno nižja. Ocenjujemo, da je v mestu okvirno 5000 prostoživečih domačih golobov. Golobe smo prepeljali na zbirno mesto, kjer smo jih ustrezno popisali, pregledali in odvzeli material za nadaljnje laboratorijske preiskave.

Za opravljanje te akcije smo zaprosili veterinarsko

inšpekcijsko službo za dovoljenje. Preiskave smo lahko opravili šele na osnovi odločbe. Mestne golobe smo lovili z mrežo, vpeto v okvir premera enega metra. Pod mrežo, ki je bila nastavljena pod kotom 45°, smo nasuli koruzo. S potegom zanke smo ulovili od 3 do 12 domačih golobov hkrati. Pri posameznem golobu smo nato poskušali določiti starost in spol. Ptico smo tudi stehali, ocenili splošno rejno stanje in opisali posebna znamenja, kot so na primer pomanjkanje prstov na nogi, strelne rane in drugo. Vsakega goloba smo označili. Glede na to, kateri skupini je pripadal in kdaj smo jih lovili, so dobili obročke na levo ali desno nogo v različnih barvah (v tabeli prikazujemo barvo obročka glede na mesto lovljenja).

BARVA OBROČKA	MESTO LOVLJENJA
1 bela	Dravlje – Smrtnikova ulica
2 rumena	Šiška – Jama
3 roza	Miklošičev park – nasproti sodišča
4 rdeča	Tržaška cesta – Merkur
5 svetlo vijolična	Trg osvobodilne fronte
6 rožnata	Kongresni trg
7 temno vijolična	Prule – Zavod za statistiko
8 svetlo zelena	Prešernov trg
9 temno zelena	Hrvaški trg
10 temno modra	Ježica – železniška postaja
11 rjava	Argentinski park in Kongresni trg

Ob splošnem pregledu smo ugotavljali tudi prisotnost zunanjih zajedalcev in specifične spremembe v kljunski votlini. Po potrebi, ob sumu na kužno bolezen, smo odvzeli brise kljunske votline, žrela, grla, sapnika in golše. Tu imamo v mislih predvsem diagnostiko naslednjih kužnih boleznih: trihomoniaza, aspergiloza, kandidiaza, paramiksoviroza in mikolpazmoza. Sistematično smo vsem golobom odvzeli kloakalen bris za gojiščni pregled na salmonelozo in kri iz krilne vene za imunološke reakcije na različne kužne bolezni, predvsem klamidiozo. Obe omenjeni bolezni sta zoonozi, kar pomeni, da sta lahko nevarni tudi ljudem. Ob koncu pregleda smo odrasle golobe izpustili na mestu pregleda, mladiče pa vrnili na mesto, kjer smo jih ulovili. Za pregled na notranje zajedavce smo zbirali tudi blato, zato smo že na

Kate Sečlar, Portanč

mestu odlova ulovljene golobe zaprli vsakega v svojo v kartonsko škatlo, ki je bila na dnu pokrita z belim čistim papirjem.

V preiskave so vključeni tudi patološko anatomski in patološko histološki rezultati poginjenih in dveh usmrčenih domačih golobov (enkrat sepsa in enkrat strelna rana), ki smo jih našli poginjene na terenu, ali so nam jih v tem času prinesle stranke v ambulanto. Posebno skupino sestavljajo tudi oboleli domači golobi, ki so jih prinesle v ambulanto stranke. Le-tem smo pred zdravljenjem odvzeli potreben material, kot zgoraj opisanim kontrolnim skupinam. Vse stranke so se na to pozitivno odzvale in privolile v testiranje. Laboratorijski rezultati vseh opravljenih preiskav bodo

objavljeni v prihodnji številki.

Ob tej priložnosti bralce naprošamo, da v pisarno DOPPS sporočijo kakršne koli podatke o obročkanih prostoživečih domačih golobih; na primer, kje je bil golob viden, kdaj, kako obarvan obroček je nosil, na kateri nogi. Zelo dobrodošli in pomembni so tudi podatki o obolelih ali poginulih golobih. Z vašo pomočjo bomo lahko razširili vpogled v zdravstveno stanje domačih golobov v naši prestolnici. Zdrav golob je znak miru in ljubezni in naj to tudi ostane. S pravilnim odnosom in nadzorom nad njimi bomo lahko skupaj ovrgli rek, ki se drži teh istih ptic, da so leteče podgane.

EPILOG

Način zmanjševanja števila populacije domačih golobov, ki ga nazorno prikazuje spodnja rentgenska slika, je pri nas žal globoko zakoreninjen in v splošni rabi. Kontracepcijska metoda se trenutno še poskuša uveljaviti, saj je še vedno deležna številnih neodobravanj. Menim, da je kontracepcijska metoda vendarle ustrežnejša, predvsem je strokovno vodena in pod stalnim veterinarskim nadzorom. Naj na koncu izkoristim tudi priložnost, da se osebno zahvalim vsem, ki so nesebično pomagali tako z nasveti, kot tudi tistim, ki so si odvzeli dragocene ure jutranjega spanja in pomagali v tej akciji. Še posebej se zahvaljujem Brigiti Slavec, dr.vet.med., Branetu Korenu, Alu Vrežcu, študentu biologije, in Shaibu Sadiku, gojitelju pasemskih domačih golobov. Vsem iskrena hvala!

Rentgenska slika domačega goloba z izstrelkom zračne puške

Kavka

PTICA LETA 2000

Jakob Smole

Ob zaključku popisovanja gnezdišč

Junij je za kavko pomemben čas - v tem mesecu se namreč speljejo mladiči, kar za njihove starše pomeni začetek konca skrbi zanje. Kdor je imel srečo, je lahko opazoval, kako se to zgodi. Pri speljavi sodeluje vsa kolonija: stare ptice s klici opogumljajo mladiča, ko pa se le-ta odloči in poleti, krožijo pod njim in ga spremljajo do mesta, kjer prvič pristane. Po tem dejanju kavke zapustijo kolonijo in se zbirajo na skupnih prenočiščih. Junij je bil tudi za udeležence akcije Ptica leta 2000 pomembna prelomnica, saj pomeni konec popisovanja gnezdišč. Upajmo, da bomo lahko letos z vašimi podatki kar najbolj natančno ocenili slovensko populacijo kavk. Zbrani podatki bodo močan argument v prizadevanjih za ohranitev našega okolja. Vsem, ki ste popisovali gnezdišča, se najlepše zahvaljujem. Upam, da je letošnja ptica leta vzbudila vašo pripravljenost za sodelovanje v podobnih akcijah v prihodnosti.

Jakob Smole
koordinator akcije Kavka - Ptica leta

foto /Peter Legiša
Kavka *Corvus monedula*

LEŽEŠKI GABRK IN OKOLICA ŠKOCJANSKIH JAM

Borut Rubinič

Velikost: 120 ha

Opis območja

Ležeški gabrk je manjše, približno 60 ha veliko kraško polje pod hribom Vremščico, ki se dviguje nekaj kilometrov vzhodno od Divače. V bistvu je del Vremske doline, ki leži med omenjenim hribom in Škocjanskimi jamami. V slednjih ponikne Reka, znana rečica, katere struga se vije po južnem delu omenjene dolinice. Številne vrtače, kali, suhe kraške ledine z obilico grušča, trnasto grmovje in nekaj nasajenih sestojev črnega bora *Pinus niger* – vse to so tipične značilnosti, ki dovolj temeljito orišejo poglavitne značilnosti tega kraja. Če dodamo še nekaj manjših, ne pretirano slikovitih, a ljubkih kraških vasic, kakršne so Vremški Britof, Škofje, Dolenje Ležeče in Brežec, si lahko skoraj do popolnosti izoblikujemo podobo Vremske doline. Skoraj zato, ker bi bilo nemogoče omenjati te kraje in pri tem izpustiti eno naših največjih naravnih bogastev – Škocjanske jame. V Škocjanskih jamah Reka ponikne na dnu veličastne soteske, obdane s strmimi stenami, ki tvorijo kompleks preplelih podzemskih jam, uvrščenih na Unescov seznam svetovnih naravnih znamenitosti. Tudi okolica Škocjanskih jam je zanimiva tako z ornitološkega kot tudi povsem estetskega vidika. Visoke stene nad jamami, v znožju katerih ponika reka Reka, padajoče srepijo v globine okoliških kraških gozdičev puhastega hrasta *Quercus pubescens* in malega jesena *Fraxinus ornus*, nad njimi pa kot okamenel stražar stoji idilična kamnita cerkvica v vasi Betanja.

Dostop

Z avtoceste Ljubljana-Kozina zavijemo na odcepu za Divačo. Že takoj v Divači zavijemo proti Košani in Pivki in nadaljujemo le nekaj 100 metrov, dokler ne pridemo do vasi Dolenje Ležeče. Od tod nadaljujemo peš proti Ležeškemu gabrku, ki je zdaj na naši levi strani, ali proti Škocjanskim jamam, ki so na naši desni. Začnemo lahko z ene ali druge strani in nato krožno obiščemo še drugo stran, tako da se na

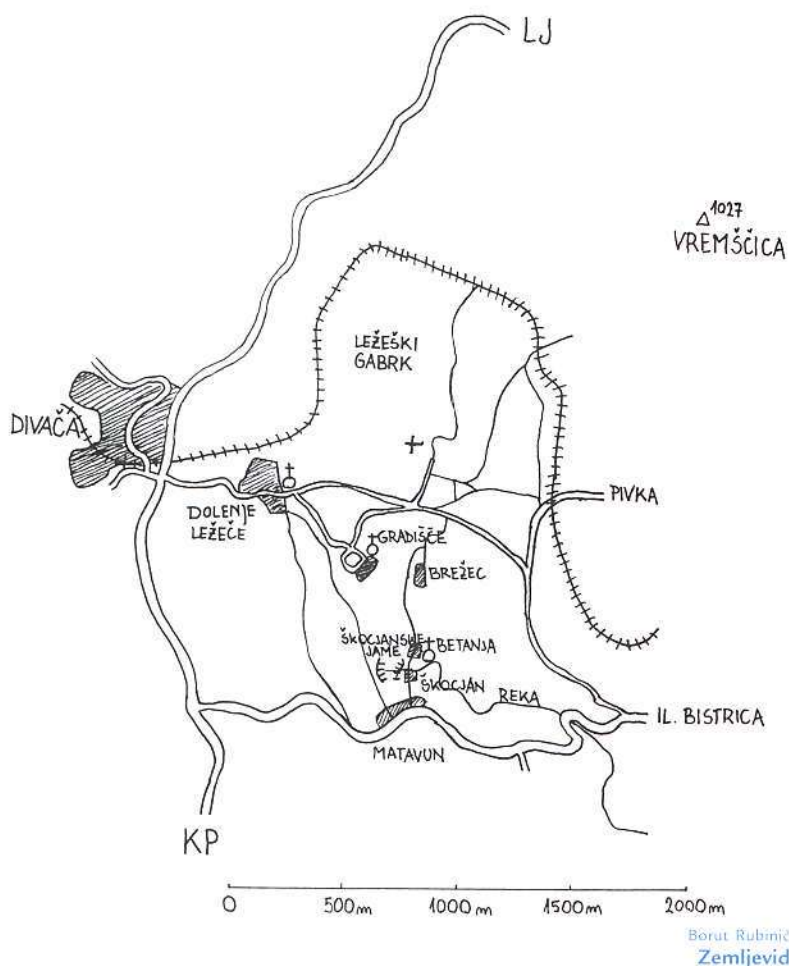
foto/Slavko Polak

Pogled z Vremščice

koncu vrnemo na začetno mesto. V Divačo lahko pridemo tudi z javnimi prevoznimi sredstvi. Pogoste so tako avtobusne povezave kot povezave z vlakom, saj Divača leži na prometni relaciji Ljubljana – Koper, ki je prometno lahko in hitro dostopna. Z avtobusne ali železniške postaje v Divači v dobrih desetih minutah peš pridemo do Ležeškega gabrka.

Gnezditve

Ležeški gabrk je že pod precejšnjim vplivom sredozemskega oziroma submediteranskega vpliva, zato tam najdemo značilne ptice tega klimatskega pasu, ki je v Sloveniji omejen na jugozahodni del. Na odprtih delih gnezdiijo rjave cipe *Anthus campestris*, hribski škrjanci *Lullula arborea*, slegur *Monticola saxatilis*, vrtni *Emberiza hortulana*, veliki *Miliaria calandra*, plotni *Emberiza cirrus* in rumeni strnadi *Emberiza citrinella*. V visoki travi Ležeškega gabrka lahko spomladi in poleti poslušamo petje prepelice *Coturnix coturnix*, iz gozdičev se oglašajo smrdokavre *Upupa epops*, ponoči in o mraku pa veliki skoviki *Otus scops*, čuki *Athene noctua*, pegaste sove *Tyto alba* in podhujke *Caprimulgus europaeus*. V trnastem grmovju, ki obrašča bolj odprte predele, pojejo kratkoperuti vrtniki *Hippolais polyglotta* in zametne penice *Sylvia melanocephala*. V stenah nad Škocjanskimi jamami lahko

opazujemo gnezdeče skalne strnade *Emberiza cia*, puščavca *Monticola solitarius*, skalne golobe *Columba livia* in planinske hudournike *Tachymarptis melba*.

Med ujedami in sokoli v okolici gnezdi kragulj *Accipiter gentilis*, kanja *Buteo buteo*, kačar *Circus gallicus*, postovka *Falco tinnunculus* in škrjančar *Falco subbuteo*.

foto: Borut Rubinič
Črnoglavi strnad *Emberiza melanocephala*

Prezimovanje in selitev

Tudi v zimskem času in v času preleta je na območju Ležeškega gabrka pestro ptičje življenje. Predvsem spomladanski čas nam vselej prinese kakšno zanimivo presenečenje. Med redkejšimi vrstami, ki so bile opazovane

foto: Borut Rubinič

Veliki strnad *Miliaria calandra*

na tem območju v času preleta, velja omeniti rjavoglavega srakoperja *Lanius senator* in črnoglavega strnada *Emberiza melanocephala*. Opazovanji obeh vrst sta še toliko bolj zanimivi, ker bi ju bilo glede na primernost okolja na širšem območju Ležeškega gabrka pričakovati kot gnezdilki, kar bi pomenilo, da vrsti pri nas vendarle še nista povsem izginili. Podobno velja tudi za žalobno sinico *Parus lugubris*, ki je bila opazovana v Dolenje Ležečem in bi prav tako lahko v okolici gnezdila, kar bi seveda pomenilo eno vrsto več na spisku potrjenih slovenskih gnezdilok.

V času preleta se nad odprtimi predeli spreletavajo tudi lunji - pepelasti *Circus cyaneus* v bolj zimskem času in močvirski *Circus pygargus* kasneje, v spomladanskem času. Takrat lahko opazujemo tudi seleče se sršenarje *Pernis apivorus*, rdečenoge postovke *Falco vespertinus* in škrjančarje *Falco subbuteo*. Po širši okolici se radi v jesenskem in spomladanskem času klatijo tudi planinski orli *Aquila chrysaetos* in beloglavi jastrebi *Gyps fulvus*.

Druge zanimive živali

Na omenjenem območju se pojavljajo sredozemske vrste plazilcev, kakršni sta na primer črnopikčasta kuščarica *Algyroides nigrispunctatus* in belica *Coluber gemonensis*, med nevretenčarji so zanimive npr. metuljčice *Ascalaphus macaronius*, zanimive žuželke iz družine mrežekrilcev, ki spominjajo na metulje, od sesalcev pa tu srečamo srno *Capreolus capreolus* in lisico *Vulpes vulpes*.

KOPAČKI RIT

poročilo z društvenega izleta

Matjaž Kerček

Med 21. in 23. aprilom se je skupina trinajstih slovenskih ornitologov (najmlajša še nosi plenice) udeležila izleta v sosednji Hrvaški – natančneje v Kopački rit. Že naš nastanitveni prostor je bil povsem ornitološki. Hotel v Dolnjem Miholjcu leži namreč neposredno ob kompleksu ribnikov, ki merijo 975 ha. Prav tem ribnikom smo posvetili pozornost prvi in zadnji dan izleta. Po njih nas je vodil gospod Zdravko Tadić, lokalni ljubiteljski ornitolog. Kot se je kasneje izkazalo, je naš vodič prava zakladnica znanja o pernatih prebivalcih tega območja, ki leži v bližini reke Drave in je na mnogih mestih poraslo s trstičjem. Temu primerne so tudi številne vrste, ki smo jih opazovali. Kostanjevka *Aythya nyroca*, globalno ogrožena vrsta, je bila naša najpogostejše opazovana raca! Opazovali smo še mnoge druge vrste vodnih ptic, med katerimi velja omeniti zaradi številčnosti rjave čaplje *Ardea purpurea*.

Nad vodo so se spreletavale jate črnih *Chlidonias nigra*, beloličnih *Chlidonias hybridus* in navadnih čiger *Sterna hirundo*. V trstičju so peli zbori rakarjev *Acrocephalus arundinaceus* in nekoliko manj trstni cvrčalci *Locustella luscinioides*. Poslušali smo še bičje *Acrocephalus schoenobaenus* in srpične trstnice *A. scirpaceus*. Po besedah gospoda Tadića tukaj gnezdi celo povodna trstnica *A. paludicola*, ena izmed najbolj ogroženih ptic pevk v Evropi. Ob koncu prvega dne nas je posebej razveselilo opazovanje 24 kvakačev *Nycticorax nycticorax*, ki so se v prvem mraku posedli v največjo mešano kolonijo čapelj na Hrvaškem. Prve čaplje so se pravkar pripravljale k gnezditvi tako, da značilnega kolonijskega vrveža nismo videli. Na pragu hotela nas je zvečer pričakala redka česnovka *Pelobates fuscus* in zbor desetstisoč zab. Tem so pod hotelskimi okni konkurirali slavec *Luscinia megarhynchos*.

Drugi dan izleta smo preživeli na mestu znamenitega dokumentarca »Zadnja oaza« - v naravnem parku Kopački rit. Rit je zanimiv zaradi pestrega mozaika vlažnih in močvirnih habitatov, ki segajo od zares obsežnih trstič, poplavnih gozdov do jezer in ribnikov. Naš vodič po njem je bil vodja parka mag. Tibor Mikuska. Večina območja je miniranega, tako da smo se lahko gibal le po nasipu, ki vodi ob robu zavarovanega področja. Takšno stanje je ugodno za tukajšnje živali, saj se je človek s svojim početjem sam izgnal iz tega bisera narave. Pa pogledjmo kaj nam nudi tukajšnji ptičji svet. Povprečen slovenski ornitolog bi ga

foto: Matjaž Kerček

lahko opisal z eno samo besedo – čudovito. Ko lahko v zraku naenkrat opazujemo 10 belorepcev *Haliaeetus albicilla*, v mlaki pet nič kaj plašnih črnih štorkelj *Ciconia nigra*, črne škarnike *Milvus migrans*, poslušamo bobnarico *Botaurus stellaris*, drugi opisi sploh niso primerni. Imeli smo priložnost opazovati, kako se lokalni ribogojci »borijo« proti ribojedim ptičem. V te namene uporabljajo nekakšen plinski top, ki jih plaši s poki. Vendar so se ptice hitro naučile, da je zanje povsem nenevaren in se po nekaj krogih v zraku mirno vrnejo k svojim opravilom. Po tako uspešnem dnevu smo si zvečer ogledali še kolonijo 200-300 osebkov poljskih vran *Corvus frugilegus* v bližini Osijeka. V treh dneh, ki smo jih preživeli v Kopačkem ritu, smo opazovali 88 vrst ptic. Območje pa še prav gotovo skriva mnoge ornitološke zanimivosti in s tem kar vabi na nove obiske.

CERKNIŠKO JEZERO

poročilo z društvenega izleta

Leon Kebe

Po mnenju mnogih ornitoloških kolegov je 27. april najprimernejši dan za ornitološki izlet. Prvič, ker je sredi selitvenega obdobja, ko se večina vrst ptic vrača na svoja gnezdišča, drugič, ker je dela prost dan. Verjamem, da se bodo s tem strinjali tudi tisti, ki so se letošnjega 27. aprila prvič udeležili ornitološkega izleta na Cerkniško jezero.

Prečudovit sončen dan in dobra družba sta na jezero privabila dvainštirideset ljubiteljev ptic in narave. Pestra družina ljudi zelo različnih starosti in z vseh koncev Slovenije se je zbrala na starem zbirnem mestu. Tega dne in s tega mesta se začenjajo izleti že več kot petnajst let.

Začetek izleta je obetal ornitološko bogat dan. Na nasprotnem bregu jezera se je sončnim žarkom nastavljal belorepec. Čeprav je bil le drobna pikica vrh smreke, ni ušel pozornim in radovednim ornitološkim očem. Dodobra smo si ga ogledali in nadaljevali pot.

Ta izlet je namenjen predvsem tistim, ki slabše poznajo ptice, in prav zato smo posvetili pozornost vsakemu ptiču, ki smo ga opazili na naši poti. Vsako vrsto smo obdelali do podrobnosti. Za vsako opaženo vrsto ptice smo lahko zvedeli, s katero vrsto jo je mogoče zamenjati in katere so tiste značilnosti, po katerih jo lahko bolj ali manj zanesljivo določimo. Rumene pastirice, repniki, rumeni in trstni strnadi so se nastavljali pred teleskope, kot da bi vedeli, da si želimo zvedeti čimveč. Zelenonogi martinec se nam je razkazoval tako, kot da bi bil na modni pisti. Res, veliko priložnosti, da smo se posameznih vrst nagledali "do sitega".

Seveda se nismo zadovoljili samo z določevanjem ptic po videzu, temveč smo pticam tudi prisluhnili. Razlikovati posamezno petje ptic med tolikšno množico čivkanja in ščebetanja se je zdelo skoraj povsem nemogoče. Toda Dare Šere, vodja izleta, je znal slikovito pojasniti razlike med posameznim oglašanjem ali petjem. Razlikovati petje črnoglavke in vrtnice penice meji že skoraj na nemogoče, vendar je ob dobri ponazoritvi mogoče tudi to. Poseben

foto/Leon Kebe

problem sta povzročala poljski škranec in drevesna cipa. Na prvi pogled sta si podobna, pa tudi razlika med njunim petjem ne gre takoj v ušesa.

Vendar se na tem izletu dogajajo vedno najboljše stvari. Tako sta nam priredila pravo predstavo oziroma koncert. Le nekaj korakov od nas sta se vsak s svojo točko izmenično poganjala pod nebo. Boljšega načina za ugotavljanje razlik v petju teh dveh vrst si res nismo mogli zamisliti.

Ko je bilo sonce najvišje, so se ptice umaknile na počitek. Topli žarki, navdušenje in tudi nekaj hoje so pustili sledi tudi na opazovalcih ptic. Prijetna utrujenost se nam je zavlekla pod kožo in opazovanje je zamenjal sproščen pogovor in združevanje vtisov. Tako smo zaključili še enega v že dolgem nizu izletov.

Izkupiček izleta je bil zelo dober. Videli ali slišali smo več kot trideset vrst ptic. Zanimiva je bila prav vsaka od njih. Nekaj sem jih že naštel v besedilu, tu dodajam še nekaj bolj zanimivih, npr. kačar, belorepec, rdečenoge postovke, škrančarje, črna in beloperuta čigra. Žal nismo videli rjavega srakoperja, ki nas navadno prvič razveseli s svojo vrnitvijo ravno na ta dan. Ne glede na to je bil izlet zanimiv tako za začetnike kot tudi za tiste, ki ptice že dodobra poznajo. Razšli smo se z zagotovilom, da se drugo leto vidimo ob istem času na istem kraju.

Torej, navsvidenje ob letu osorej.

SPOŠTOVANI ČLANI

V septembrski številki Sveta Ptica lahko pričakujete nov seznam izletov, predavanj, akcij in drugih dejavnosti, ki jih načrtujemo za člane, a naj za zdaj ostanejo še neodkriti. Ker bodo aktivnosti novega cikla začele potekati v mesecu oktobru, že zdaj objavljamo izlet in predavanje za meseca avgust in september.

Oba prireja Štajerska sekcija DOPPS. Podrobne informacije o izletu dobite pri vodji na njegovi telefonski številki, predavanje bo, kot je to že navada, prvo sredo v mesecu ob 18. uri na Pedagoški fakulteti v Mariboru, Koroška cesta 160, v predavalnici 0.80.

PREDAVANJE

LET ENEGA LETA "2"

6. september 2000

naravovarstveni kurz

Se še spomnite prve predstavitve projektov, akcij in dela članov Štajerske sekcije iz leta 1998? Tokrat sledi nadaljevanje, s svežimi informacijami o rezultatih naravovarstvenih projektov, izpeljanih v minulem času in o novih naravovarstvenih prizadevanjih članov. Svoje delo bo predstavilo več aktivnih članov, obisk predavanja pa svetujemo zaradi obilice dobrih idej, ki jih lahko dobite in nato sami uresničite, ter zaradi vaših idej, ki jih nestrpno pričakujemo.

IZLET

26. avgust. 2000

Bazeni za odpadne vode

**Tovarne sladkorja Ormož, vodi Luka Božič
(02 106 533)**

Izlet, kjer boste na svoj račun prišli vsi tisti, ki se želite urediti v prepoznavanju pobreznikov. V tem času se v ormoških lagunah ustavljajo številne vrste pobreznikov, med katerimi nas pogosto presenetijo sabljarka, Temminckovi prodniki in jezerski martinci, povsem redni gosteje so zelenonogi martinci in močvirski martinci ter mali, spremenljivi in srpokljuni prodniki ... Izlet bo prava paša za oči in izziv, tako za poznavalce ptic kot tudi za začetnike, ki ste zaradi enkratnih, šolskih možnosti za opazovanje in vodstva izjemnega poznavalca te skupine, še posebej vabljeni. Izlet bo predvidoma v popoldanskem času!

Močvirskega martinca *Tringa glareola* bomo videli na izletu v Ormožu, kjer je pogosta vrsta.

VODOMEC

Vodomec *Alcedo atthis* je verjetno vsem ornitologom dobro poznana ptica. Ima veliko glavo, dolg kljun in kratek rep. V letu ga zlahka prepoznamo po njegovem kovinsko modrem hrbtu in značilnem piskajočem glasu. Pri nas ga lahko opazujemo čez vse leto in to še posebej pogosto na reki Dravi. Ponavadi sedi na kakšni veji, ki visi nad vodo in preži na majhne ribe. Vedno bolj ga ogroža izginjanje peščenih sten, v katere si izkoplje svoj rov za gnezdenje. Z Matjažem Premzlom že dve leti redno opazujeva nekaj vodomcev, ki se stalno zadržujejo v Zrkovcih pri Mariboru. Največkrat sva jih videla na približno 200 metrov dolgem rečnem rokavu s kar čisto vodo. Rokav se v manjših potočkih počasi izteka v Dravo. Idiličen mir na tem območju zmoti le kakšen ribič ali lovec. Razen vodomca se tu pojavlja še nekaj zanimivih vrst ptic, kot so na primer povodni kos *Cinclus cinclus*, mokož *Rallus aquaticus*, zvonec *Bucephala clangula* in velika bela čaplja *Egretta alba*.

Da bi vodomcu omogočila gnezdenje, sva lani poletni skopala manjšo gnezdilno steno na levem bregu tega rokava. Letos spomladi smo naredili še eno večjo steno na bregu reke Drave, ki je bila namenjena breguljkam *Riparia riparia*. V obeh stenah je nastal po en rov, vendar ne takšen kot sva si predstavljala midva. V prvi steni si je namreč naredila rov miš, v drugi pa vodomec. Tako naše delo s kopanjem stene ni bilo zastoj. Pri akciji kopanja stene smo sodelovali Luka Božič, Borut Pitner, Matjaž Premzl in pisec prispevka.

Aleš Tomažič, 7. razred

Foto: Aleš Tomažič
Gnezdilna stena

21. redno letno srečanje in skupščina Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

V Grand Hotelu Union je 1. aprila 2000 potekalo že 21. letno srečanje Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. S pričetkom ob 11. uri je na dopoldanskem formalnem delu potekala redna skupščina DOPPS, na kateri so predstavili delovanje društva v preteklem letu, letno finančno poročilo in poročilo nadzornega odbora. Potrjen je bil predlog proračuna DOPPS za leto 2000 ter izvoljeni novi temeljni organi. Za predsednika je bil vnovič izvoljen dr. Peter Trontelj, za podpredsednika Tomaž Jančar in za blagajnika Nataša Adlešič. Hkrati so bili izvoljeni tudi člani Nadzornega odbora (Boris Kočever, Andrej Hudoklin in dr. Tomi Trilar) in člani izvršilnega odbora, ki jih voli skupščina (Franc Bračko, mag. Franci Janžekovič, Tomaž Jančar, Dušan Klenovšek, Mirko Perušek, Andreja Ramšak, Borut Rubinič, Jakob Smole, Boštjan Surina in Denis Vengust). Mandat novih temeljnih organov je za obdobje 2000-2002.

Predstavitev ptic v sliki in besedi je bila osrednja tema popoldanskega dela srečanja. Številna zanimiva predavanja so prikazala nekatere glavne akcije društva. Kot prvi je Borut Štumberger predstavil akcijo zimskega štetja vodnih ptic. Borut Mozetič je nato prikazal projekt zaščite naravnega rezervata Škocjanski zatok, Boris Kočever pa nas je seznanil s skrbjo za dravska gnezdišča breguljk. Projekt Atlas gnezdik Slovenije je predstavil Tomaž Mihelič. Rezultate svojih dolgoletnih raziskav je predstavil dr. Davorin Tome s predavanjem gnezditvene navade male uharice. O vtisih iz Bavarskega gozda je v sliki in besedi pripovedoval Hrvoje Oršanič. Na svetlobno onesnaževanje nas je v svojem predavanju opozoril prof. dr. Peter Legiša. Za konec je Albin Kunst prikazal svoj film Moj pogled na ptice skozi kamero. V popoldanskem delu sta bili za prizadevanja pri varstvu ptic podeljeni dve priznanji in sicer *Odboru za rešitev Save Dolinke*, ki jo je prevzel predsednik odbora Janko Rožič, in *Tovarni sladkorja Ormož*, ki jo je prevzel njen predstavnik Emil Škrinjar, vodja tehničnega sektorja. Nagrada Zlati legat za leto 1999 je bila podeljena Ivu A. Božiču za članek »Gnezditvena biologija rakarja *Acrocephalus arundinaceus* na ribnikih v Dragi pri Igu na Ljubljanskem barju«, ki je bil

fotograf: Boris Kočever

objavljen v reviji *Acrocephalus*.

Na dopoldanskem delu srečanja je sodelovalo 70 udeležencev, predstavitev ptic v sliki in besedi je spremljalo še dodatnih 20 članov in nečlanov DOPPS.

Ana Frelih

DOPPS zaposli RAČUNOVODKINJO - TAJNICO

Z izkušnjami v računovodstvu: obračun DDV, plač, honorarjev, vodenjem žiro računa, blagajne, osnovnih sredstev, sestavljanju bilance ter pripravo poročil o prihodkih in odhodkih. Znanje uporabe računalnika je obvezno. Pri izbiri bodo imeli prednost kandidati z znanjem angleškega jezika.

Prosimo Vas, da prošnje s kratkim življenjepisom pošljete na društveni naslov:

DOPPS, p.p. 2395, 1001 Ljubljana
do 31. julija 2000.

ljubitelji-ptic@egroups.com

Tomaž Jančar

Dandanašnji se informacijska tehnologija razvija s takšno hitrostjo, da človek postane depresiven, že če samo poskuša slediti novostim. Vendarle razvoj prinaša, poleg nekoliko depresivnosti, tudi imenitna orodja, ki človeku korenito olajšajo komunikacijo. Eno od takšnih orodij so tudi mailing liste oz. e-skupine, ki močno poenostavijo medsebojno obveščanje z elektronsko pošto. Pred nedavnim je naš član Marjan Gobec iz Zidanega mosta zastavil ptičarsko poštno skupino z imenom ljubitelji-ptic, ki se je že lepo prijela. Skupina ljubitelji-ptic ima trenutno 56 članov, ki si v povprečju izmenjamo dve sporočili na dan.

In kaj je e-poštna skupina?

Gre za storitev, ki jo zastojnjo ponujajo nekatera internetska podjetja. Med največjimi ponudniki je ameriško podjetje "eGroups inc.". Bistvo e-poštne skupine je v tem, da je elektronska pošta, ki jo nekdo pošlje na naslov te skupine, nemudoma posredovana vsem, ki so vanjo včlanjeni. Poleg tega ima vsaka skupina na svetovnem spletu odprto domačo stran, na kateri je med drugim arhiv vseh poslanih sporočil. E-poštna skupina ljubitelji-ptic je namenjena medsebojnemu obveščanju članov DOPPS in vseh drugih slovenskih ljubiteljev ptic, ornitologov in naravovarstvenikov. V skupino sporočamo zanimiva ornitološka opažanja, si izmenjujemo določevalske izkušnje, sporočamo novice iz društvenega življenja, posredujemo pomembna naravovarstvena sporočila in podobno.

Kako se včlanite v e-poštno skupino ljubitelji-ptic?

Preprosto! Postopek je naslednji:

1. Pošljete prazno elektronsko sporočilo na naslov ljubitelji-ptic-subscribe@egroups.com. Sporočilo naj bo zares prazno, brez besedila in brez teme, samo naslov.
2. Operater vam pošlje sporočilo z naslednjim naslovom "Confirm your subscription to ljubitelji-ptic". Pozor: v tem sporočilu je tudi geslo za dostop do domače strani skupine ljubitelji-ptic na svetovnem spletu.
3. Na operaterjevo sporočilo odgovorite tako, da kliknete funkcijo "Reply". S tem, ko to sporočilo odpošljete, postanete član skupine.
4. V odgovor prejmete dve sporočili: a) pozdravni dopis Marjana, ustanovitelja skupine in b) sporočilo operaterja, ki vas obvesti, da ste vpisani med člane skupine.

Kaj storiti, da dobite tekoča sporočila?

Nič! Ko se enkrat včlanite v skupino, vsa sporočila, ki jih kdorkoli pošlje na naslov skupine, prihajajo v vaš predal elektronske pošte samodejno.

Kako poslati sporočilo?

Z vašim programom za elektronsko pošto (Netscape Navigator, Internet Explorer, Outlook ipd.) sestavite sporočilo in ga pošljete na naslov ljubitelji-ptic@egroups.com.

Kako do arhiva sporočil na svetovnem spletu?

Če si želite ogledati sporočila, ki so si jih člani izmenjali pred vašo včlanitvijo, so vam ta na voljo na svetovnem spletu, na strani <http://www.egroups.com/group/ljubitelji-ptic>. Vendar stran ni prosto dostopna. Dostopajo lahko le člani skupine po predhodni identifikaciji. To storite tako, da v zgornjem desnem kotu omenjene strani kliknete opcijo "Sign In". Odpre se vam stran za identifikacijo v katero vpišete 1) vaš naslov za elektronsko pošto 2) geslo, ki ste ga dobili s prvo pošto od operaterja – glej drugo točko prejšnjega odstavka, 3) odključate polje "Remember me" in 4) potrdite s klikom na tipko "Sign In". Če ste geslo medtem izgubili, kliknite na dnu te iste strani polje "Forgot password" in sledite navodilom.

Kaj storiti, če se vam ne uspe prijaviti?

Če boste imeli pri prijavi težave in se vam ne bo uspelo včlaniti v skupino, mi pišite na naslov martina.kacicnik@guest.arnes.si in vas bom včlanil.

Povabilo

Vse "omrežene" člane društva vabim, da se nam pridružite. Verjamem, da vam bo skupina ljubitelji-ptic v veselje. Posebej tisti člani, ki živite nekoliko stran od društvene pisarne, boste zadovoljno ugotovili, da ste nenadoma v središču dogajanja. In več ko nas bo, bolj bo veselo!

Naslovi:

Naslov za sporočila: ljubitelji-ptic@egroups.com

Naslov za včlanitev: ljubitelji-ptic-subscribe@egroups.com

Naslov za izčlanitev: ljubitelji-ptic-unsubscribe@egroups.com

Domača stran: <http://www.egroups.com/group/ljubitelji-ptic>

Eno izmed sporočil:

Dare Šere, Danes, 31.3.2000 popoldne je bil opazovan čudovit samec modre taščice v Hrašah, Dejan Grohar ga je uspel tudi foto-dokumentirati. Ravno tako je danes popoldne priletel samec bele štoklje na dimnik lanskega gnezda v Lahovcah pri Brniku, kjer sta lansko leto imela 3 mladiče. Prvo gnezdo bele štoklje na Gorenjskem??? LP od Daret

Poročilo o delovanju Notranjske sekcije DOPPS

adnje leto prejšnjega tisočletja smo člani Notranjske sekcije DOPPS preživeli dokaj delavno in predvsem zanimivo. Najprej smo imeli nekaj naravoslovnih predavanj, ki so se začela že prejšnjo jesen. V sejni dvorani v Cerknici se je na njih zbralo več kot šestdeset poslušalcev. Slušatelji so lahko izvedeli marsikaj zanimivega o samih pticah in tudi o krajih, ki so jih obiskali drugi ornitologi. Zaredi velikega zanimanja bomo to jesen medse spet povabili nove in stare predavatelje in tako nadaljevali tradicijo predavanj.

Člani sekcije smo aktivno sodelovali tudi ob slovenskem tednu opazovanja ptic. Organizirali smo izlet na Cerkniško jezero in se aktivno udeležili predavanj, ki so potekala v okviru te akcije.

Ob Dnevu zemlje poteka v okolici

Cerkniškega jezera očiščevalna akcija. Kakor prejšnja leta smo člani Notranjske sekcije tudi lansko leto sodelovali pri pripravi in izvedbi očiščevalne akcije. Ker se časovno ujema z gnezditvijo, smo akcijo izkoristili tudi za manjši ornitološki izlet.

Osrednja akcija Notranjske sekcije je zdaj že tradicionalna Crex night. Lansko leto smo se sredi noči na jezeru dobili že osmič. Nočnega štetja koscev se je udeležilo zelo veliko članov. Uspešno smo prešteli pojoče samce kosca na jezeru. Končani akciji je sledil še družabni večer, kjer smo razpravljali o rezultatih in dosedanjem ter prihodnjem delu naše sekcije. Sodelovali smo tudi z osnovnimi šolami,

zanje smo pripravili naravoslovne dneve ali predavanja. Članstvo Notranjske sekcije se povečuje iz leta v leto in naše akcije postajajo vse bolj uspešne, tako da z veseljem gledamo v prihodnost.

vodja Notranjske sekcije
Leon Kebe

foto/Leon Kebe

foto/Leon Kebe

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

Z rubriko Skrivnostna fotografija želimo udejaniti del poslanstva naše nove revije Svet ptic; to je širjenje znanja o pticah kot je bilo zapisano v uvodniku prve številke. In kaj je navsezadnje listanje po priročnikih in iskanje določevalnih znakov pri posameznih vrstah, če ne ravno nabiranje novega znanja? Opravilo, ki ga ponavadi prepustimo deževnim dnevom in nam kasneje še kako pride prav pri delu na terenu. Odločili smo se, da damo svojim članom pri prepoznavanju skrivnostnih vrst ptic še dodatno spodbudo. Odslej bomo namreč ob izteku vsakega letnika revije Svet ptic podelili nagrado najboljšemu oziroma najsrečnejšemu članu, ki bo sodeloval v tekmovanju »Skrivnostna fotografija«. Nekatere fotografije bodo morda odslej zahtevale nekoliko več razmisleka in znanja, vsekakor pa za večino nadobudnih ornitologov ne bodo pretežke. Za njihovo rešitev bo potrebnih nekaj praktičnih izkušenj, razmišljanje in dvome pa si boste olajšali z dobrim priročnikom za določanje ptic. In če boste dragi člani pogosteje segali po priročnikih in drugi ornitološki literaturi ter se na tako izobraževali, bo rubrika vsekakor dosegla svoj namen.

PRAVILA TEKMOVANJA »SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA«

1. v vsakem letniku revije Svet ptic bo objavljenih skupno osem fotografij ptic - po dve v vsaki številki (izjema je letošnji letnik, pri katerem začnemo s tekmovanjem v drugi številki, tako da bo na koncu skupno število fotografij šest). Obe fotografiji v vsaki tekoči številki revije si pozorno ogledajte in na dopisnico napišite vrstno ime ptice, ki je na sliki. Pri tem uporabljajte veljavna slovenska imena ptic, ki so bila objavljena v *Acrocephalus* št. 94-96 (letnik 20) ali latinska imena. Na dopisnico napišite svoje ime in priimek ter natančen naslov in ga pošljite na društveni naslov (DOPPS, p.p. 2395, 1001 Ljubljana) s pripisom »Za skrivnostno fotografijo« najkasneje v 30 dneh po prejemu revije na dom.
2. skupni zmagovalac tekmovanja »Skrivnostna fotografija« je tisti, ki pravilno določi ptice z vseh skrivnostnih fotografij objavljenih v enem letniku revije Svet ptic. V primeru, da je takšnih članov več, bomo zmagovalca izžrebali. Če nobeden izmed sodelujočih ne zbere osmih pravih rešitev (v letu 2000 izjemoma samo šest), je zmagovalac tisti, ki ima največ pravih odgovorov. V kolikor jih je več z enakim največjim številom pravih rešitev, zmagovalca spet izžrebamo. Skupni zmagovalac letošnje sezone bo prejel knjigo *Collins Bird Guide* avtorjev K. Mullarney, L. Svensson, D. Zetterstrom in P. Grant, ki je izšla pri založbi Collins leta 1999. Rezultati bodo objavljeni v prvi številki revije Svet ptic v letu 2001.
3. Poleg tega bomo med sodelujočimi, ki bodo pravilno določili obe ptici na fotografijah iz vsake tekoče številke revije Svet ptic, izžrebali enega dobitnika društvene majice. V primeru, da ni nobenega z dvema pravih rešitvama, ta nagrada nebo podeljena. Dobitnik za vsaki krog tega dela tekmovanja bo objavljen v naslednji številki revije.
4. Na tekmovanju lahko sodelujejo samo člani društva.
5. Na tekmovanju ne morejo sodelovati urednica Sveta ptic in člani uredniškega odbora. Avtorji fotografij, uporabljenih v igri, ne morejo sodelovati pri tistem krogu tekmovanja, v katerem so uporabljene njihove fotografije.
6. Pri izboru fotografij za tekmovanje pridejo v poštev samo tiste vrste ptic, ki so bile vsaj enkrat registrirane na območju Zahodnega Palearktika. Teoretično je tako potrebno računati z nekaj več kot 950 vrstami ptic.

Luka Božič

Obrazložitev skrivnostne fotografije iz prejšnje številke

Ribjo uharico je na njenem dnevnem počivališču februarja 1999 v narodnem parku Corbett v Indiji fotografiral Borut Rubinič. Ribjo uharico bi zamenjali na seznamu vrst slovenske avifaune. Nam najbližja gnezdišča so bila znana iz južne Turčije, Sirije in Izraela, kjer pa je danes domnevno že izumrla.

Na sliki lahko opazimo značilne obušenke pernatih čopke, ki jih med sovami poleg ribjih uharic *Ketupa* imajo še viri *Bubo*, skoviki *Otus* in uharice *Asio*. Pri tem lahko odpišemo predstavnike skovikov in uharic, saj te sove držijo čopke le navpično in nikoli vodoravno, kar je značilnost ribjih uharic

in virov. Sovo na sliki bi zato lahko najlažje zamenjali s katerim od predstavnikov virov, npr. z veliko uharico *Bubo bubo*. Pri tem lahko izpostavimo tri bistvene značilnosti vidne pri sovi na sliki, ki jo nedvomno določajo za ribjo uharico:

foto: Alenka Rabenč
Ribja uharica *Ketupa zeylonensis*

1. struktura obrazne maske je manj izrazita;
2. obušesni čopki so kratki in šopasti (velika uharica ima daljše in izrazitejše obušesne čopke)
3. temne proge na letalnih peresih so debelejšje kot pri veliki uharici.

Poznamo štiri vrste ribjih uharic, ki se ločijo med seboj po vzorcu na trebušnih peresih (na sliki to ni opazno) in po obarvanosti čela. Slednje je pri malajski *K. ketupu* in gorski ribji uharici *K. flavipes* svetlejše, pri ribji uharici *K. zeylonensis* in severni ribji uharici *K. blakistoni* pa enotno obarvano, tako kot glava. Če si natančno pogledamo sovo na sliki, vidimo, da ima čelo približno takšne barve, kot je celotna glava. Razlikovanje med vrstama *K. zeylonensis* in *K. blakistoni* je s slike težavnejše. *K. blakistoni* je večja (skoraj kot velika uharica *Bubo bubo*) in ima temnejšo obrazno masko. Poleg tega se areala obeh vrst ne prekrivata. V Indiji živi le ribja uharica *K. zeylonensis*, kar je tudi pravilna determinacija sove na sliki.

Sova z druge slike, veliki skovik, je verjetno povzročala manj težav pri določevanju, saj jo poznamo že iz domačih logov. Spekter možnih vrst se nam hitro zmanjša, če pogledamo barvo oči. Te so bile na sliki rumene. Pri tem lahko

foto: Marjan Trnec
Veliki skovik *Otus scops*

izločimo vse "črnooke" vrste (lesna sova *Strix aluco*, kozača *S. uralensis*, pegasta sova *Tyto alba*) in vrste, ki imajo rdečkasto šarenico (velika uharica *Bubo bubo*, mala uharica *Asio otus*). Sivo perje izloči močvirsko uharico *Asio flammeus*, velikost (ocenimo jo lahko glede na velikost listov gabra, na katerem sova sedi) pa druge večje vrste. Izbor se nam tako zoži na štiri male sove: čuk *Athene noctua*, koconogi čuk *Aegolius funereus*, mali skovik *Glaucidium passerinum* in veliki skovik *Otus scops*. Ker sova nima obušesnih čopkov, to sicer lahko namiguje na katero izmed prvih treh vrst, vendar je potrebno opozoriti, da ti čopki pri velikem skoviku v razburjenem in budnem stanju niso vselej vidni. Po temno obarvanem kljunu, značilni črni črti, ki sega preko glave do kljuna, in po razmeroma majhni (glavi glede na telo) lahko sovo zanesljivo določimo za velikega skovika. Samca velikega skovika, ki je priletel na predvajani posnetek oglašanja, je na tradicionalnem štetju velikih skovikov na Ljubljanskem barju v letu 1999 pri Blatni Brezovici fotografiral Marjan Trnec.

Al Vrezec

foto/Luka Božič

Katera vrsta je to?

foto/Luka Božič

Katera vrsta je to?

GRAND HOTEL UNION D.D.

Miklošičeva 1, Ljubljana, Slovenija

Vabimo vas v

restavracijo **Unionska klet**
v **Grand hotel Union**,

kjer lahko poizkusite domačo
slovensko hrano v
prav prijetnem ambientu.

Z novo ponudbo **dnevnih
kosil** ter **prigrizkov** je tu še en
razlog
več, da pridete v Unionsko
klet in se pustite razvajati
našim
kuharskim mojstrom.
Za vse nočne ptice pa smo
pripravili pestro izbiro
večerij.

Odtrgajte se od dolgočasnih
vsakodnevnih menujev,
privoščite si
kulinarično avanturo in se
pustite razvajati...

**Vhod v Unionsko klet je
skozi recepcijo
Grand hotela Union**
Miklošičeva 1, 1000 Ljubljana
Tel: 061 308 1968, fax: 061
308 1918

Odprto **vsak dan**
od **12.00** do **15.00** in
od **18.00** do **01.00** ure.

Vljudno vabljeni!

Zelo po svetu. Zelo Mobi.

Petja

Tadej

Mobigostovanje. V več kot 70 državah sveta.

Tako:

Mobigostovanje po naročilu - popoln roaming je najboljša izbira, če se odpravljate v tujino za dalj časa. Omogoča vam namreč uporabo vseh storitev, ki jih ponuja izbrano GSM omrežje tujega operaterja. Pred odhodom stopite le do našega najbližjega centra in izpolnite vlogo. Na računu Mobi morate imeti najmanj **5.000 SIT** (prej 10.000) **dobroimetja** za vsak mesec gostovanja.

in

Drugače:

Mobigostovanje za dohodne klice - samonastavitev bo zadoščalo, če greste v tujino le na krajši izlet oz. odpotujete za nekaj dni. Ta roaming vam zagotavlja **sprejem klicev in SMS-ov**. Storitev si povsem preprosto vklopite sami, torej ohranite tudi anonimnost. Iz omrežja Mobitel GSM (se pravi še v Sloveniji) pokličite s svojega mobilca **brezplačno številko 125** in sledite glasovnim navodilom odzivnika. Velja pa biti pozoren: sprejemanje klicev v tujini je namreč možno le, dokler je stanje na računu Mobi pozitivno.

Mobigostovanje vam je na voljo **brez priključne takse in brez naročnine**. Podrobnejše informacije in navodila za uporabo so na voljo v vseh Mobitelovih centrih, na naši spletni strani in na številki **121**.

mobi

ZA VSAK ŽEP

WWW.MOBITEL.SI